

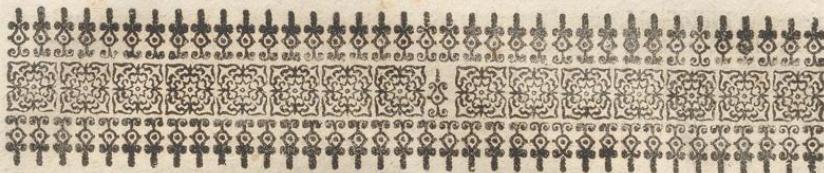
**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

De Theologicis Disciplinis Liber Sextus Decimus Pertractans De libero
voluntatis arbitrio adversus Lutheranam, & Calviniam hæresim.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83656](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-83656)

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER SEXTUS DECIMUS

PER TRACTANS

De libero voluntatis arbitrio adversus Lutheranam, & Calvinianam hæresim.

Ratio Ordinis.

ENE ac sapienter asseruit Augustinus difficultes esse motas circa Dei Gratiam & liberum voluntatis arbitrium quæstiones, eoquod cum horum unum defenditur, videatur alterum denegari. Et quidem Pelagius, Cœlestius, & qui hæresim horum expressam nomine vel propugnarunt, vel damnatam jam à plenariis Africæ Synodis, & Rесcriptis Pontificum Romanorum, saltem ex parte inflaurare tentarunt, ideo divinorum decretorum, auxiliorumque prævenientium necessitatem oppugnarunt, quod

putarent illis everti acceptam beneficio Conditoris libertatem. Econtra gratiam, divinasque præfinitiones nonnulli tanto rigore & sacrilegio asserere non dubitabant, ut aperte liberum arbitrium aut penitus extinctum Adæ peccato, aut indeclinabili necessitate ad bonum & malum impelli, autuaverint. Ausi sunt tantum facinus, post veteres Fati assertores, duo illa Novatorum Capita, Martinus Lutherus, & Joannes Calvinus, ac postremo parum ab his discrepans Cornelius Jansenius. Repulsis itaque Inimicis Gratiae Dei, hostes libertatis divino implorato auxilio aggredimur oppugnandos.

C A P U T I.

Perversa Lutheranorum, & Calvinistarum dogmata circa gratiam, & libertatem.

S U M M A R I U M.

- 1. Opiniones Hæreticorum de libertate.
- 2. Vita, & errores Lutheri.
- 3. Lutherus non infert maculam Ordini S. Augustini.
- 4. Vita Calvini.
- 5. Illius error de libertate.

I.
Opiniones
Hæretico-
rum de li-
bertate.

Dixi superioribus libris de Oppugnatoribus Gratiae Pelagianis, & Pelagianorum Reliquiis: nunc de Novatoribus, qui bellum intentarunt libe-

ro arbitrio, Luthero præsertim, & Calvinio, habendus est sermo. Fuerunt quidem alii, atque ut opinor ab origine Idolatriæ, fatalis necessitatis assertores,

res, tum Philosophi, cum Hæretici; & inter hos Manichæi, genus hominum perditissimum, qui ex duobus coæternis principiis uno bono, altero malo duas in homine statuebant naturas, substantialiter bonam neque liberam ad peccandum, & substantialiter malam, carnalia concupiscentem, & ex necessitate determinatam ad malum. Quorum & originem, & falsitatem doctrinæ variis in locis inspectati sumus: nec aliud addendum modo est, nisi Manichæorum quoque damnabilem & nefandæ impietatis errorem convenire cum Pelagianis in denegando originali peccato, & in afferenda hominum impeccantia; licet quod Pelagi tribuebant arbitrio, Manichæi adscriberent determinationi naturæ. Pari jure ut hi arbitrii libertatem tollebant eam deprimentes, & subjicientes necessitatibus, ita Pelagi liberum arbitrium destruebant quodammodo, eo male abutentes adversus beneficium largitoris, uti scribit Hieronymus ad Ctesiphontem. Sano ergo consilio Augustinus utriusque hæresis debellator, impugnans Manichæos deprædicat libertatis indifferentiam; exagitans Pelagianos commendat gratiam trahentem hominum voluntates; nobisque sternit regiam viam, ne declinemus ad dexteram, neque ad sinistram.

^{2.}
Vita, & erores Lutheri,

Declinavit, atque in præcipitum ruit Apostata Augustinensis Congregationis Saxonie Martinus Luther natus Islebii in Comitatu Mansfeldensi anno 1483. die x. Novemb. Patre Joanne, Matre Margarita Lindemann, infaustis auspiciis, ut narrat lib. 1. de Origine hæresum Floremundus. Deterritus fulmine Monachum induit in Cœnobio Erfordensi anno 1504. ætatis suæ primo ac vicesimo. Profectus est studiorum causa Wittembergam anno 1508. ibique post actus Academicos lauream Doctoratus obtinuit an. 1513. Sedente Leone X. ex Medicea Familia assumpto cœpit pri-
mum contra Indulgentias debacchari, quas Summus Pontifex concesserat prædicatione Crucis aduersus Selimum Turcarum tyrannum. Aggressus est facinus anno 1517. renuente Staupitio Saxonice Congregationis Antistite. Hinc in alia errorum portenta prolapsus est, maxime circa justificationem, & efficaciam Sacramentorum, omnia locis suis refelenda. Anno 1518. audacter ad generale Concilium provocavit; & proximo anno 1519. famosam habuit Lipsiæ cum Eckio disputationem de Romanæ Ecclesiæ primatu. Damnatis à Leone anno 1520. Lutheranis articulis xli. movit

omnem lapidem, ut Ecclesiam vastaret, editis voluminibus pluribus arrogantia & errore plenissimis. Cæteris missis, quæ ad præsens institutum non pertinent, docuit liberum arbitrium post Adx peccatum fuisse in hominibus extinctum, vel amissum, ita ut manserit res de solo titulo, vel titulus sine re. Ita in Aſſert. articulorum suorum ad Leonem X. art. 36. in libro de servo arbitrio, & Ope-ratione in Psalmum 5. Addit nec per gratiam posse hominem lapsum divina servare præcepta & Deum præcipere nobis impossibilia, acsi mandaret nobis, inquit Philippus Melanchthon ad cap. 13. Ep. ad Rom. transvolare Caucasum. Et blasphemæ illa assertio Lutheri in Responſione ad Dialogum Sylvestri, & in Confutatione Rationis Latomianæ. Excuso religionis & fidei jugo an. 1525. uxorem duxit, eripuitque Christo Catharinam de Borè nuncupatam. Decefit tandem Islebii anno 1546. compluribus accitis discipulis, qui variis Hæreticorum sectis formam nomenque dederunt.

Moleſte ne ferat̄ ſodales me profesionem Lutheri commemorasse, quam occultare non possumus undique Historicis conclamantibus. His accommodavī aures, illatas, non quidem ab illis, sed ab imperitorum plebe, sanctissimæ matri nostræ injurias vindicaturus. Primum enim ad hujus familiam Hæresiarcha ille non ſpectat; nam ut viro cuidam respondit Cardinalis Aegidius Viterbiensis verbis Joannis Apostoli 1. Epist. cap. 2. v. 19. Si fuifset ex nobis, permansifset utique nobiscum. Deinde quænam est in Christiano Orbe ampla & per antiqua Religiosorum familia, ex qua nulli prodierint Hæretici, & Apostata? Novimus, eti ignorantibus nolumus id aperire, unde exierint hæretici alii, etiam Novatorum capita, & ipsius Lutheranae factionis ministri. Nec tamen celeberrimis, sanctissimisque Ordinibus profugæ maculam intulere: & si viſum aliter obrectatoribus, eam eluere ac tergere studuerunt viri Ecclesiasticis honoribus, sanctitate, & sapientia clarissimi: qui neque erumpente Hæresi Lutherana in Augustiniano Ordine defueru. Floruit tunc Cardinalis Aegidius Leoni X. acceptissimus, eximius Theologus, nec Latini sermonis elegantiā impar Erasmo, Bembo, Sadoleto, Longolio, qui cum Cicerone, Livio, & Terentio familiarissime versabantur. Testantur viri merita ejusdem Leonis Epistolæ conſcriptæ aurea Bembi latinitate. Præfuit Tridentino Concilio Hieronymus Seripandus Historicorum omnium lau-

^{3.}
Lutherus
non infer-
maculam Or-
dinis Augu-
ſtini.

laude celebratissimus. Vixit eodem tempore Sanctus Thomas Archiepiscopus Valentinus pater pauperum, Episcoporum exemplar ac Religionis zelantissimus propagator. Animadverit in Lutherum, ut primum aduersus Indulgentias disputavit, Capitulum Congregationis Saxo-næ Heidelbergense; & primus omnium confutavit dogmata Lutherana Ambro-sius Flandinus Neapolitanus. Pluribus annis aduersus eadem scriptis, verbisque pugnavit Joannes Hoffmeisterus, Anti-Lutherus propterea dictus; quem pro fide Catholica strenue decertantem, & jam decem annorum gloriose certamine triumphos agentem electus ad Generalatum Seripandus his verbis per Epistolam est allocutus: *Inducere ex alto fortitudine, & ut fecisti hactenus, pre-lare prælia Domini; ut te Auctore re-viviscat apud Rbenum & omnem Sueviam Augustini nomen: cuius inimici, qui & iidem Christi sunt inimici, disperguntur.* At horum duntaxat meminisse satis est. Addo Congregationem illam Germaniæ, in qua Lutherus cucullum induit, jam ab anno 1497. fuisse à Jurisdictione nostri Generalis exemptam: quamquam nec Schismatica erat, ut scribit Remundus; nec Lutheru annuit Joannes Stau-pitz, ut narrat Pallavicinus. Vide quæ de illo profert, stylo licet dariusculo, in sua dissertatione Gandulphus. Si tamen Germana illa Congregatio ne-quaquam esset à Corpore Ordinis nostri sejuncta; quid nobis afficeret ignominia ac dedecoris contaminatus Apostata? Hujus Corporis Caput, id est Augustinus, quasi futura prospiciens, & consilens filiorum honori, hæc olim scripsit Epistola 137. nunc 78. num. 8. *Quantumlibet enim vigiliet disciplina domus meæ, homo sum, & inter homines vivo, nec mibi arrogare adeo, ut domus mea melior sit quam arca Noe, ubi tamen inter octo homines reprobis unus inventus est: aut melior sit quam domus Abrabe, ubi dictum est, Ejice ancillam banc, & filium eus: aut melior sit, quam domus Isaac, cuius de duobus geminiis dictum est, Jacob dilexi, Esau autem odio habui: aut melior sit quam domus ipius Jacob, ubi lectum patris filius incepsavit: aut melior sit, quam domus David, cuius filius cum sorore concubuit, cuius alter filius contra patris tam sanctam mansuetudinem rebellavit: aut melior, quam cobabitatio Pauli Apostoli, qui tandem si inter omnes bonos habitaret, non diceret, Foris pugnae, intus timores; nec diceret cum de sanctitate & fide Timothei loqueretur, Neminem habeo, qui*

R.P. Berti Theol. Tom. III.

germane de vobis sollicitus sit, omnes enim sua querunt, non quæ Jesu Christi: aut melior quam cobabitatio ipius Domini Christi, in qua undecim boni unum per-sidum, & furem Judam toleraverunt: aut melior sit postremo quam cælum, unde Angeli cederunt. Hactenus de Luthe-ro ejusque Instituto.

Alter Novatorum antesignanus est Joannes Calvinus. Natus est Noviodu-ni in Picardia parentibus Joanne Calvi-no & Anna Fronea die x. Julii anno 1509. Literis operam dedit apud Bitu-ricenses sub disciplina Andreæ Alciati, & Melchioris Volmari. Excelluit ipse lati-ne scribendi laude, vividâ autem dictio-ne & nativâ eloquentia Lutherus: nam hujus latinitas inelaborata est, & incompta. Scriptis adhuc juvenis & annos natus 26. Basilea, quo se receperat proscriptis in Gallia Novatoribus, libros Institutionum congestis erroribus & argumentis ex Melanchthon, Hyperio, Sacerio, & Oecolampadio. Profectus Pictavium coepit audacius errores disse-minare, execrari cultum sacrarum Imaginum, festos dies, tremendum Missæ Sacrificium, Romana & universalis Ec-clesiae dogmata & traditiones. Pictavio in Aquitaniam, ex Aquitania Genevam concessit, quæ paullo ante abdicata Religione ad Sacramentarios defecerat, anno 1535. ut constat ex tabula ænæa ad Curiam Genevensem affixa. Inde, cum nou probaret pseudoreligionis formam inductam à Farelo, expulsus accessit Bernam: Bernâ, concitato in eum popu-lo quod convicis lacerasset Zuvinglium, fugit anno 1538. Argentoratum, ubi & uxorem duxit suadente Bucero. Inter-fuit anno 1541. Comitiis Ratisbonensi-bus, ubi incassum tentata est cum Lu-theranis concordia circa præsentiam Cor-poris Christi in Eucharistia. Revocatus tandem est Genevam, ibique sine ullo di-plomate, aut missione fecit se Geneven-sis Ecclesiae Pastorem. In hac urbe infeli-ci exitu è vivis excessit anno 1564. æta-tis sue quinto & quinquagesimo necdum expleto. Successit Calvinus Theodorus Beza natus apud Vezelios anno 1529. & in Græcis, Latinisque literis haud mediocriter versatus. Is subduxerat se Pa-riisis, ne in judicium veniret accusatus de turpi libidine, cuius præbuerat indi-cium obscenum illius Epigramma, & re-ceperat se Genevam vivente adhuc Cal-vino. Legendus Floremundus lib. viii. de Origine Hæresum, cap. 17.

Scita Calvini, quantum spectat ad Gra-
tiam & libertatem, sunt; humanam vo-
luntatem nullam habere mali aut boni ele-
ctionis. Illius error de libertate.

Y

ctionem, nec acceptā gratiā suā optionis esse vel obtemperare, vel refragari. Ita docet lib. 2. Institut. cap. 2. de libero arbitrio lib. 5. cap. 204. Constituit ille quidem gratiam in affectu delectationis, sed adeo impresso, ut spontanee tantum voluntas moveatur, sine aliqua libertate, & ad instar brutorum. Conveniunt ergo in negando libero arbitrio, sive agendi & non agendi facultate Calvinus æque ac Lutherus, licet in eo videantur discrepare, quod Lutherus velit esse illud velut quoddam inanime, & mere passive se habere; Calvinus concedere videatur movere illud se, & vitaliter agere, & liberum esse; si libertas opponatur coactioni. Quod in libro 2. & 5. contra Pighium non semel Calvinus profitetur, affirmans sibi conflari invidiam, quasi hominem similem faceret lapidi, cum fateatur hominem ipsum conari & agere pro acceptae gratiæ mensura. At verba ista sunt: nam neque Lutherus asserebat hominem sub gratia operari coacte, & veluti obtorto collo, sed, ut loquitur in libro de servo arbitrio, agere necessitate immutabilitatis, sponte

tamen, & voluntate libenti. Quare habet uterque haereticus diversam quidem faciem, sed ut de consimilibus dictum est in cap. *Excommunicamus*. Extra de Haereticis, *caudam ad invicem colligatum*. Sacro sancta Tridentina Synodus sess. vi. can. 4. ut penitus errorem omnem eliminaret, utrumque definitiv, & posse liberum arbitrium à Deo motum & excitatum dissentire si velit, & non esse inanime quoddam nihil omnino agens, & se habens mere passive. Atque hujus vestigijs insistentes nos haec eadem decreta ab Haereticorum oppugnatione defendimus. Tertium addimus Catholicum pariter, & definitum, Deum non esse prædefinitione sua & absoluto Decreto causam effectricem peccatorum nostrorum: quod Calvinus tribuens Deo bono quæ Manichæi adscripterunt principio malo, his dæterior & impudentior afferuit lib. 1. Institut. cap. 16. de lib. arbitrio lib. 2. pag. 236. aliisque in locis, ductus fallaci definitione, quod Deus etiam peccata prædeterminet, & necesse sit evenire quicquid ille statuit.

C A P U T II.

Demonstratur pollere adhuc liberi arbitrii facultate cum in civilibus, tum in moralibus operibus, homines
Adæ posteros.

S U M M A R I U M.

1. Divisio libertatis.
2. Libertas à coactione, & à necessitate explicatur.
3. Datur ī homine lapsō liberum voluntatis arbitrium probatur.
4. Refutantur Responsiones AA.
5. Probatur ulterius ex scriptura.
6. Ut & ex definitionibus Ecclesiæ.
7. Confirmatur ex Patribus.
8. Præcipue S. Augustino.
9. Qui aperte admisit libertatem indifferentiæ.
10. Solvuntur objectiones contrariae.
11. In quo sensu S. Pater negat liberum arbitrium.
12. Probatur proposition ex aliis Patribus.
13. In quo consistat essentialiter libertas.
14. Probatur ex ratione.
15. Confirmatur alia ratione.
16. Refutantur opiniones Adversariorum.
17. Quid non spectet ad essentiam libertatis.
18. Libertas indifferentiæ requiriatur in statu naturæ lapsæ ad me - vel demeritum.
19. Refutatur doctrina adversariorum ex scriptura.
20. Nec patrulinant iisdem Patres.
21. Nec se defendunt vocabulis scholasticorum.
22. Nam haec intelligenda sunt in alio sensu.
23. Indifferentia liberi arbitrii non est mere passiva.
24. Dicta confirmantur ex S. Augustino.

I. Divisio libertatis.

OPORTET ut ad hujus questionis solutionem memoria mandentur quæ de natura liberi arbitrii disserendo de homine primo ad cap. x. congesta sunt. Summatim ante conspectum ea proponendo, dico libertatem ex intellectu & voluntate conflari; alias esse libertatem à necessitate, aliam à peccato, aliam à miseria; primam tolli per naturalem determinationem ad unum, perfectamque cognitionem summi boni; alteram per gratiam liberantem à servitute peccati: tertiam per gloriam, qua liberamur à corruptione corporis, animique prementibus cupiditatibus. Libertas à necessitate appellari etiam solet libertas naturæ, cuius definitionem eodem loco tradidimus, dicendo esse potestatem agendi vel non agendi iis positis, quæ ad agendum prærequiruntur. Libertas à miseria & à peccato non ad naturam libertatis pertinet, sed ad peculiarem statum aut naturæ conditionem; unde à pluribus nuncupari solet libertas contingentia. Quare stat vera libertas etiam sine potestate peccandi & absque miseriarum gravamine dummodo consistat indifferentia judicii: atque hoc pacto liber est Deus amando res crea-

libe-

tas, easque producendo & servando; & liberae pariter sunt beatorum animæ respectu ipsarum creaturarum: quæ omnia fuerunt ibidem satis, ut arbitror, explicata.

2. *Libertas à coactione & à necessitate.* Diximus quoque voluntatem posse accipi generatim, quatenus principium est cujusque motus animi sive velit liberare, sive spontaneo: & quatenus vult libere, electione sua, suo arbitratu; unde emergit duplex libertas, à coactione una, & altera à necessitate. Sola autem libertas à coactione vera libertas non est, ac talis appellatur quadam analogia, propterea quod voluntarium sit quicquid sit sponte, & nullam patitur violentiam, & voluntarium pariter quod sit ratione libera atque electiva. Hoc postremum est, ut cum Scholasticis loquar, principale libertatis analogatum. Enimvero non eodem modo aduersatur voluntati coactio, atque necessitas: sed illa contra voluntatem militat actus imperatos cogendo, & inhibendo, nec impedire potest actus elicitos, quomodo vincula faciunt ne valeat homo ambulare, interiorem autem animi motum coercere non possunt, & corpori, non animo inferunt violentiam: at necessitas intimam voluntatis potestem oppugnat, alligatque eam tali vinculo, quo obstricta nequit pro suo libitu contraniti. Erdo qui docent non esse de essentia libertatis posse agere & non agere, si libertas sumatur in genere; non satis castigate loquuntur; quoniam libertas comparet ad spontaneum & indifferens, non genus univocum est, sed analogum: neque aliam ideam habeo verae libertatis, quam voluntatis meæ, cuius optionis, jurisque sit agere, aut non agere, prout lubet. Quod si de genere analogo sermo est, nullum dubium potest oriri, quin ad libertatem potest illa agendi & non agendi nequaquam pertineat: quoniam sub genere illo comprehenditur etiam libertas à coactione. Animadverunt autem Philosophi genus analogum sumi ut plurimum pro eo, quod appellant præcipuum analogatum. Ita ergo voluntarium apud antiquos Patres non semel usurpatum pro libero; & nonnunquam dicitur liberum quod est tantummodo voluntarium. Hoc demonstrant testimonia Veterum, quorum alii affirmant Filium Dei genitum esse voluntate Patris, & alii negant: illi voluntarium accipiunt pro eo, quod est cum sponte & libenter; & isti pro eo, quod sit cum deliberatione & libertate. Vide de Trinitate librum xi. cap. x. ad 4. Ob. Wolzogenii. Constat ex præcedenti capite non denegare Lutherum, neque Calvinum

R.P. Berti Theol. Tom. III.

dari libertatem à coactione, qua homo sponte & libenti voluntate operatur; ideoque instituitur cum Novatotibus disputatio de libertate indifferentie, sive à necessitate: quam nos veram, propriamque libertatem esse contendimus.

PROPOSITIO I. Persistit in homine

lapsi liberum voluntatis arbitrium. **3.** Datur in homine lapsi liberum voluntatis arbitrium.

Tripli argumentorum genere thesis demonstratur, Scripturarum ac definitio-

nun Ecclesiæ auctoritate, Traditione Pa-

trum, atque Theologica ratione. Quarto batur.

enim cap. Genes. v. 7. Caino à Domino dictum est: *Nonne si bene egeris, reci-
pies, si autem male statim in foribus
peccatum aderit? Sed sub te erit appe-
titus ejus & tu dominaberis illius.* In

statu ergo naturæ lapsæ est in homine dominium voluntatis, quo coercere potest motus concupiscentiae & bene agere,

aut male, ideoque libertas arbitrii indif-

ferens ad utrumlibet. Respondent Cal-

vinistæ hoc loco significari tantummodo Refutantur

Caini supra Abelem titulo primogeniturae Responsio-

auctoritatem imperii. Quod probant nes AA.

primo ex hebreico textu, in quo tam

תְּשׁוֹקֵת חַמָּאָת peccatum, quam תְּשׁוֹקֵת

appetitus, concupiscentia, feminina sunt;

quæ autem sequuntur, תְּמִשְׁלָ בֶן

וְאַחֲרָה, Et tu dominaberis illius, sus-

fixum habent masculini generis: ideoque nequit aut ad peccatum, aut ad appetitum, ultimum pronomen referri.

II. ex Versione LXX. quæ habet: *Ad*

te conuersio ejus, & tu principatum

babebis ipsius: ἡρός σὲ οὐ αποστοφή ἀτού,

οὐ δὲ ἀρέτη ἀτού. **III.** ex Chrysostomo

in hunc locum hæc verba interpretante,

Poſt peccatum hoc permitto, ut primo-

geniturae privilegiis gaudeas, illumque

sub tua potestate & dominio esse jubeo.

At primum admissa quoque interpretatione Chrysostomi, quæ sua sponte ex Græco textu fere videtur, dico idem argumentum adhuc persistere. Si enim Deus aduersatus sacrificium Cain, poterat ab illo primogeniture dignitatem au-

ferre, reliquit tamen fratrem sub illius

potestate, ea conditione, ut si bene age-

ret mercedem recipere, si autem male,

punitionem, ac poenam: habebat ergo

Cain liberum arbitrium, quod poterat

commereri aut supplicium, aut benefi-

cia, & si fratrem odisset, etiam jure pri-

mogeniti privari, ut ipsi contigit post

execrabile horrendumque homicidium.

Nihil ergo aduersus nos aut Græcus tex-

tus, aut interpretatio Chrysostomi. Dein-

de

Y 2

de affirmamus longe melius ac proprius significari hoc loco dominium libertatis supra appetitum concupiscentiae. I. quia **תְּשׁוֹקָה** non subjectionem minorum fratrum significat, sed concupiscentiam, & appetitus animi motum à verbo **שׁוֹקָה**

concupiscere. II. Targum Jerosolymitanum hunc Geneseos locum ita reddit: *Verum in manu tua tradidi potestatem concupiscentiae male, & tu dominaberis in eam, sive ad innocentem vivendum, sive ad peccandum.* Exponunt de concupiscentia peccati etiam R. Aben Ezra, & Rab. Salomon apud Flacium, & Cartwrightum, & Gerundensis apud Munsterum. Mavult sensum esse de appetitu peccati etiam Mercerus: & Vatablus, *Omne fere (inquit) referunt hæc ad peccatum.* Ex ipsis ergo Rabbinis, imo & Protestantibus suis Novatores resutantur. Quod de affixis masculinis opponit Glassius cap. 9. de Protopopœja num. 6. nihil omnino probat. Primo sunt qui negant cum Hieronymo **הַטָּהָת** peccatum, generis esse feminini. Ita Hieronymus in Quæst. seu Tradit. Hebraicis in Gen. *Quod autem in septuaginta Interpretibus fecit errorem illud est, quia peccatum, id est hatah **הַטָּהָת**, in Hebreo generis masculini est, in Græco feminini.* Deinde concedo femininum esse, sed tamen pronomen & affixum postulat masculinum cum propter synonymum **הַטָּהָת** quod est proprium nomen

peccati, tum propter sensum, eoquod non solum significet culpam, sed etiam pœnam, quæ hæbræis nomen est masculinum *Honestus.* Præterea eodem versu ubi legimus: *peccatum aderit,* habet Codex Hebraicus **הַטָּהָת רַבֵּץ** peccatum cubans. No-

men feminini generis est, & participium masculini. Quænam hec syntaxis? Optimam esse demonstrat idem Glassius de Participio, canone X. quoniam aut ad sensum refertur, aut intervenit generum analogies. Quod ergo Saxogothanus iste docet de participio, nos valere dicimus de affixis; quoniam in potestate arbitrii nostri est evitare peccatum, & pœnam: atque hæc est masculini generis, & dicitur **רַבֵּץ** **הַטָּהָת** peccatum cubans. At de uno tantum loco satis.

Sunt enim permulta alia idem comprobantia. Josue cap. ultimo, ut Israëlitas in Religione cultuque unius Dei confirmarer, posteaquam ostendit quænam fuerant Majorum suorum in Mesopotamia & in terra Chanaan instituta, & quanta Altissimus operatus nuper fuerat in

transitu Jordanis, & expugnatione urbis Jericho, ut se libere obsequio supremi numinis devoverent, & profana idolorum veneratione abdicarent; ita prudentissimus Imperator v. 15. singulas Tribus allocutus est: *Si malum vobis videtur, ut Domino servietis, optio vobis datur: eligite bodie quod placet, cui servire potissimum debeatis.* At quorsum hæc cum populo Israël stipulatio, atque talium apparatus verborum; nisi fuisset Israëlitis potestas optionis, electionis, & plenissima libertatis serviendi Deo Abraham, aut Diis Amorrhæorum? Ecclesiæ etiam xv. 14. legimus: *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui. Adjecit mandata, & præcepta sua: si volueris mandata servare conservabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere.* Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris porrige manum tuam. *Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi.* Ecclesiastici librum, quem Clemens, Alexandrinus, & Cassiodorus appellant Græco vocabulo πανόρετον, id est, *Penum omnis virtutis*, nos Canonicum esse supponimus. Quod vero Adversarii hæc de primo tantum homine dicitur esse contendant, non indiget refutatione. Nam i. constat, *Si velis mandata servare, ad homines singulos à Jesu filio Sirach directum esse.* II. Occurrit eadem phrasis Deut. xxx. 19. & Josue xxiv. 15. III. In Græco, ubi legimus, *Reliquit illum in manu consilii sui, extat aoristus ἀφῆνεν pro quovis tempore.* IV. Per ignem & aquam, cum plurimum inter se distent, significantur carnis cupiditates, & gratiæ operationes, auctoribus Hugone Grotio in hunc locum, Brentio in caput 41. Esaïæ, Luthero ipso apud Glassium lib. v. Philologiæ Sacrae Tract. I. cap. 10. Ergo ipsorum hæreticorum confessione homo positus inter aquam & ignem, inter bonum & malum, est homo noxiis cupidinibus subditus, qui adhuc pollet libera potestate porrigiendi ad utrumlibet manum suam. Rursus Joann. xix. 10. ait ad Christum Pilatus, *Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te?* Quo sane in loco potestas non solum jus spectat, cum istud ad rectum & iniquum nequeat extendi, sed facultatem & efficaciam ipso quoque jure utendi & abutendi. Insuper Paulus in 1. ad Corinth. cap. viii. v. 37. loquens de virgine superadulta, ex qua timeri potest aliquid turpitudinis & dedecoris, docet, quod eam nuptui tradant; *si id fieri oporteat,* id est, si urgeat aliqua nuptiarum causa ex corpore, animoque puellæ: at si hæc non obstat

Probatur ul-
terius ex Scri-
ptura,

sistat, pater quod vult faciat, scilicet aut servet virginem suam, aut jungat illam marito, eoque non habeat necessitatem, potestatem autem habeat suæ voluntatis. Vide complura alia Scripturarum sanctorum loca apud Eftium lib. 2. dist. 24. §. 8. & Tournely de Divinis Attributis p. 704.

6.
Uti & ex Definitionibus Ecclesiæ.

Accedunt infallibilis Ecclesiæ definitiones. Tridentina Synodus sess. 6. can. 5. Si quis dixerit, inquit, liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amisum & extinctum esse, aut rem esse de solo titulo, imo titulum sine re, figuratum denique à Satana inventum in Ecclesiæ, anathema sit. Et can. 6. Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere, &c. Ubi cum Bellarmino notandum est, lib. 3. de Grat. cap. 5. damnari nuper exortos errores Lutheranorum & Calvinistarum; qui, ut supra vidimus, fatebantur hominem esse liberum à coactione: quapropter definitum est dari adhuc, tametsi vulneratum atque infirmum, liberum à necessitate arbitrii. Vide sequenti propositio ne proscriptos articulos Baji.

7.
Confirmatur ex Patribus.

Probatur etiam Catholica veritas ex Patribus. In exhortat. ad Gentes hæc ait S. Athanasius, *Anima liberi arbitrii cum existat, potest ut ad bona se inclinare, ita bona quoque adverfari.* S. Basilius Homilia, *Ō τι ὅντες αὐτοὶ ναοὶ οἱ θεοὶ, Anima soluta est omni necessitate & a Creatore accepit potestatem vitæ ex propria electione ducendæ. Sic Deo amicum puta non quod necessitate adigitur, sed quod ex virtute recte fit. Virtus autem ex electione est, non ex necessitate, efficitur. Elección autem eorum est, quæ in nostra sunt potestate. S. Epiphanius Hær. 64. Quomodo liberum arbitrium in hoc mundo? In nobis squidem situm est credere, & non credere: ubi autem credere & non credere in nobis situm est; consequens est, ut recte agere & peccare, bonum facere & malum nostri quoque sit juris. Gregor. Niss. Orat. 5. moderator omnium dominum sui, liberumque arbitrium ab omni necessitate liberum fecit, ut electione quadam quæ sui juris sit regeretur quidquid ratione pariter a mente præstat. Chrysostomus denique in Psalm. 9. Non potest (inquit) quis fieri bonus necessitate. Hæc Græcorum Patrum testimonia non solum libertatem arbitrii disertissime comprobant, sed illam irremunem ostendunt ab omni antecedenti necessitate.*

8.
Principiè S. Augustino.

At quoniam hæretici Augustini potissimum auctoritatē jactitant, ejusdem S. Patris doctrinam adversus refractarios certis argumentis urgebimus. Itaque S. Pater

& contra Manichæos, & contra Pelagianos de libero pertractavit arbitrio. Manichæos opinantes in homine animam suapte natura malam, à qua peccata non libera voluntate committantur, sed naturali necessitate, adeo perstringit, ut culpam voluntate patrari evincat; accepta propterea voluntate, non prout natura est, sed prout nature potestas & facultas quædam indifferens; nam à voluntate, quatenus est natura, sive principium agendi determinatum ac necessarium, effici bona quæque vel mala delirantes illi hæretici opinabantur. Pelagianos contra denegantes originale peccatum, arbitrii infirmitatem & vulnus, & consequenter gratiam operationis pravas vincentem cupidines, adgit ad contendum libertatem illam robustam, quam in sua conditione acceperat primus homo, posteris non adesse, sed infirmam & liberam duntaxat ad malum, ad bonum vero juvandam gratia Liberatoris. Ita ergo depravata ab hæreticis testimonia Augustini accipienda sunt, ut ubi disputat cum Manichæis intelligatur gratiam quoque Salvatoris defendere; & ubi cum Pelagianis decertat pro Christi gratia, liberum voluntatis arbitrium nullatenus censeatur labefactare. Atque hæc idem Augustinus commonefecit in lib. de Gratia & libero arbitrio ad Valentimum cap. 1. & 4. Probo igitur S. Parentem cum in libris contra Manichæos, tum in aliis contra Pelagianos conscriptis libertatem indifferentiæ satis exposuisse.

Ex libris contra Manichæos occurunt primo, quos edidit in forma dialogorum cum Evodio de libero arbitrio. In quorum tertio cap. 2. de motu voluntatis inquit: *Si natura vel necessitate iste motus existit, culpabilis esse nullo pacto potest.* Qui aperte admisit libertatem indifferentiæ. Sequenti capite docet motum voluntatis cum motu lapidis in eo convenire quod sit uterque proprius naturæ quæ movetur, iste scilicet lapidis, ille animi. Veruntamen (inquit) in eo dissimilis est, quia in potestate non habet lapis cobire motum, quo fertur inferioris: animus vero dum non vult non ita moveatur, ut superioribus desertis inferiora diligat: & ideo lapidi naturalis est ille motus, animo vero iste voluntarius. Quo in loco manifeste apparet, per Augustinum motum esse naturalem, non liberum, ubi in eo quod moveatur non est potestas cohibendi motum; & voluntarium in disputationibus adversus Manichæos accipi non solum pro spontaneo & non coacto, verum etiam pro indifferenti, plane libero, & prædicto potestate reluctandi, motum-

tumque cohibendi; propterea quod, ut diximus, ratio postularet instituta disputationis pertractare de voluntate, non quatenus natura est, sed prout est libera facultas deflectendi à bono incommutabili, & motus culpabilis causa. Id vero magis liquet ex tertio decimo capite num. 19. de duabus Animabus, ubi objectantibus Manichæis esse duarum animarum indicium duplicem animi deliberationem in bonam & in malam partem, *Cur non magis (ait Augustinus) hoc signum est unius anima, quæ libera illa voluntate buc & buc ferri, hinc atque hinc referri potest?* Eo spectat definitio peccati tradita eodem libro cap. xi. num. 15. & contra Fortunatum disput. 2. num. 20. alisque in locis plurimis, *Peccatum est voluntas retinendi, aut consequendi quod iustitia vetat, & unde liberum est abstinere.* Quam definitionem de actualibus peccatis iterum probat in 1. Retract. cap. 15. Dirimit vero dubitationem omnem in Actis cum Felice Manichæo lib. 2. cap. 3. pariter recognitis lib. 2. Retract. cap. 8. ubi de libero arbitrio ita loquitur. *Veritas dicit omnia ista quæ videmus, & quæ non videmus, quæ naturaliter subsistunt à Deo facta esse: in quibus rationalem creaturam etiam ipsam factam sive in angelis sive in hominibus accepisse liberum arbitrium, quo libero arbitrio, si Deo servire vellet, haberet apud eum eternam felicitatem: si autem legi ejus subdi nouisset, sed potestate sua uia contra ejus fecisset imperium, secundum ejus iustitiam pœna debita subjaceret.* Et ne operis congenitam arbitrii libertatem divinæ legi sive obtemperandi, sive relataendi nunc emortuam esse, & opprefsam; proximo capite 4. Audi ergo (S. Pater conclamat) primo ipsum Dominum ubi duas arbores commemorat, quarum mentionem ipse facisti: audi dicentem, *Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum, aut facite arborum malam, & fructum ejus malum.* Cum ergo dicit, aut hoc facite, aut illud facite: potestatem indicat, non naturam. Nemo enim nisi Deus facere arborem potest: sed babet unusquisque in voluntate aut eligere quæ bona sunt, & esse arbor bona: aut eligere quæ mala sunt, & esse arbor mala. Hoc ergo Dominus dicens, aut facite illud, aut facite illud ostendit esse in potestate quid facherent. En absque ulla ambiguitate verborum Augustinus declarat se contra Manichæos differentem usurpare nomen voluntatis pro libera potestate eligendi & faciendi quod magis lubet, atque hanc

potestatem in hoc quoque statu conservare.

Solvuntur ex his omnia prorsus argumenta, quæ ex libris contra Manichæos Solvuntur Calvinistæ & Janseniani depromunt. Inaniter quippe ludunt operam, dum inquit S. Patre in liberum appellare quod est voluntarium & opponitur coactioni, & excludere solam necessitatem naturalem Manichæorum. Etenim naturale est per Augustinum voluntarium ipsum spontaneum & non coactum, quod est sine potestate motum cohibendi, ut naturalis est motus lapidis tendentis deorsum. Quamobrem dictum à nobis identidem, & auctoritate etiam Divi Thomæ probatum est, bonum in communi, & Deum visum in se amari naturaliter; atque in tali amore moveri voluntatem ut natura est; non ut voluntas, sive ut potestas eligendi, & flectendi se in partem utramlibet. Demonstratum est etiam nuper, loqui Augustinum de voluntate non movente se naturaliter, sed libere, indiferenter, & cum potestate ad oppositum; de ea timor voluntate, quæ potest cohibere motum, quæ potest hoc & hoc ferri, hinc atque hinc referri, quæ potest & eligere quæ bona sunt, & eligere quæ mala sunt. Talis autem voluntas nonne tam à coactione, quam à necessitate immunis est? Sed nec Manichæi adeo stolidi erant, & plumbei, ut affererent voluntatem ita abripi fato, ut non velit dum vult, non delectetur dum delectatur, non optet dum optat. Quis enim homo hac effutiat? In fati ergo necessitate, & in impellente determinatione principii boni vel mali fatebantur produci in animo & cupiditatem & voluptatem & voluntatem, sed hanc necessarium & indeclinabilem, non liberam. Lubentiam ergo & spontaneitatem & motum cupientis a nimi necessarium minime Manichæi denegabant; & Augustinus pertractans contra hereticos istos de voluntate, eam à natura distinguit: alioqui cum detur voluntas mala, malam quoque naturam non dubitasset afferere. Quantum igitur spectat ad libertatem, concordi cœcitat eam infringunt & Manichæi, & Calvinistæ, & Janseniani: in hoc tantummodo discrepantes quod Manichæi causam necessitatis malorum reputunt à principio mala & à mala natura, Calvinistæ à decreto & prædeterminatione Dei, Janseniani autem à dominatu comprimentis concupiscentiæ, fronte diversi, ut dicebamus capite primo, & cauda viperarum instar invicem complicati.

Dæve

II.
In quo sensu
S. Pater ne-
gat libe-
rum arbi-
trium.

Deveniamus jam ad Augustini libros contra Pelagianos. In his S. Pater negat tantum dari liberum arbitrium, quale asserebant Pelagiani, validum scilicet & robustum, quod nec peccato Adae fuerit vulneratum, neque indigeat in pugna carnalis concupiscentiae gratia Reparatoris: dari tamen adhuc liberum arbitrium vinculo necessitatis solutum, sufficiens ad malum se ipso, ad bonum vero si adjuvetur a Deo, & tam ad bonum quam ad malum protendens indifferenti ad oppositum potestate. Postquam enim de Peccatorum meritis lib. 2. cap. 18. num. 30. premonuit ne sic defendamus gratiam, ut liberum arbitrium videamur auferre, nec rursus liberum sic asseramus arbitrium, ut superba impietate judicemur ingredi: *Nisi obtineamus, inquit, non solum voluntatis arbitrium, quod hic atque illuc liberum flectitur, atque in eis naturalibus bonis est, quibus, & male uti malus potest, sed etiam voluntatem bonam, quae jam in eis bonis est, quorum esse Iesus non potest malus, nescio quomodo defendamus quod dictum est, Quid enim babes quod non accepisti? Vides Augustinum deprædicarem gratiam sanctæ inspirationis supponere in nobis liberum voluntatis arbitrium, quod potest flecti huc atque illuc?* II. Objectantibus præterea Pelagianis quod ipse Augustinus, ut gratiam defenderet, declinans ad Manichæos tolleret libertatem, lib. 2. de Nuptiis & Concupis. cap. 3. num. 8. responderet. *Non est ita, ut loqueris, quicumque ista dixisti: non est ita: multum fallaris, vel fallere meditaris: non liberum negamus arbitrium; & paucis interjectis profitetur non esse Cœlestianos, Pelagianosque qui liberum arbitrium defendant, sed qui autmant valere ad bonum sine divinae gratiae auxilio, & non erui parvulos per lavacrum regenerationis a potestate tenebrarum.* De hac ipsa Pelagianorum calumnia libro 1. ad Bonifacium cap. 2. num. 5. ait: *Quis autem nostrum dicat, quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem periret per peccatum, sed illa que in paradyso fuit habendi plenam cum immortalitate justitiam: propter quod natura humana divina indiget gratia, dicente Domino, Si vos filii liberaveritis, tunc vere liberi eritis; utique liberi ad bene jusque vendum.* III. Cum falso rumore accepisset Monachos Adrumeti liberum arbitriam denegare: nonne pluribus divinae Scripturae testimoniosis ipsius arbitrii libertatem demonstrat? Vedete de Gratia & libero arbitrio cap. 2. Dicit forte Jansenianus,

aut Calvinista defendere Augustinum solum libertatem lubentia? At si legeris, audies in nobis esse libertatem extendendi manum ad ignem & aquam, audies optionem dari faciendi quidquid vult non habenti necessitatem, potestatem autem habenti sive voluntatis, audies bonum ex necessitate non esse, ut sacra eloquia etiam a nobis superius producta testantur. Ad hæc: num Prædestinatiani libertatem lubentia inficias ibant? Id quidem nullus dixerit. Cur ergo adversus Adrumetinos, quos tanquam Prædestinatianos accusaverant Cresconius & Felix, demonstrare libertatem sponte- neitatis & lubentia, illam nempe, quam non denegassent, etiamsi fuissent Prædestinatiani reapse, imo & Stoici vel Manichæi? In Epistola etiam ad Valentiniū nunc inter Augustinianas 215. num. 5. nonne profitetur agere se eodem in libro de libero arbitrio delineato a Salomone Prov. iv. 26. his verbis, *Dirige semitam pedibus tuis, & ne declines ad dexteram, neque ad sinistram?* Suis ergo Epistolis, suis argumentis comonstrat pertractare se de libero arbitrio, quod est potestas indifferens ad utrumlibet. IV. In libro etiam de natura & gratia cap. 64. num. 76. probat auctoritate Joan. Chrysostomi peccatum de arbitrii potestate descendere, affirmans, non de illo se agere, sed de gratia, qua sanatur per medicum Christum, & qua posse non peccare defenditur. Proximo capite 65. num. 78. laudat, probatque quandam sententiam Hieronymi, *Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutem nec ad vitia necessitate trahimur, alioquin ubi necessitas, nec corona est.* Et capite sequenti 67. confirmat quæ ipse scripsit de lib. arbitrio libro 3. cap. 18. n. 50. *Quæcumque ista causa est voluntatis, si non potest ei resisti, sine peccato ei creditur: quod & facit in priori libro Retract. cap. 9. Tantummodo ubique testatur se hæc, & similia scripsisse absque præjudicio divinorum auxiliorum, & contentionem ducere cum Pelagianis de gratia, qua nobis per Mediatorem medicina opitulatur, non de impossibilitate iustitiae, Disertissime ergo S. Augustinus impugnans Pelagianos liberum a necessitate arbitrii agnoscit, inferens memorato capite 67. conclusionem istam Catholicae: Potest ergo ei cause, quæcumque illa est, resisti: potest plane. Nam in hoc adjutorium postulamus, dicentes, Ne nos inferas in tentationem; quod adjutorium non posceremus, si resisti nullo modo posse crederemus.* V. Si liberum a necessitate arbitrii S. Augustinus sive

pre-

premente concupiscentia, sive trahente charitate perimi existimasset; quomodo gratiae & libertatis concordiam appellare potuisset quæstionem perdifficilem, & talem quæ vehementer angustat, uti appellat in 2. de Peccat. meritis cap. 18. & de Gratia Christi cap. 47.? Num operosum, & in labore multo positum est reprehendere cum in illicita, tum in sancta delectatione motum animi cupientis, spontaneitatem, lubentiam, illam denique libertatem, quam pingunt Heterodoxi? Id quidem nulla omnino ratione. Quinimo magis erit laboriosum, atque impossibile sive bonam, sive malam cupiditatem absque tali libertate percipere. Si quid ergo difficultas & laboris habet gratia ac libertatis conciliatio, uti Augustinus affirmat; id profecto non de ea, quam Scholæ vocant spontaneitatis atque lubentiae, sed de sola libertate accipiendum est, quam contradictionis, sive à necessitate consuetudo sermonis appellat. VI. Postremo si testimonio Augustini expressissimo, planissimo, apertissimoque evicerit S. Patrem discrimen ponere inter libertatem à coactione, qua omnis homo appetit beatitudinem, & libertatem indifferentem, qua possit mutabili voluntate bene agere, atque demonstravero statui ab eo in homine lapso sub quacunque gratia, solâ exemptâ immortalî beatitudine & gloriâ, cum qua nequit consistere indifferentia judicii, potestatem peccandi: nonne libertatis inimicos obtundam penitus, & expugnabo? Legito ergo postremum Augustini Opus contra Julianum lib. vi. n. xi. ubi explicata libertate primi hominis à necessitate atque à peccato, per quam tamen poterat non peccare, si noluisset hæc habet: *Quandiu vero in eadem rectitudine stetit, in qua poterat non peccare, ideo non acceptit maius aliquid, hoc est non posse peccare, quia in eo quod habuit non usque ad finem remunerationis voluit manere.* Quod enim accepturi sunt Sancti, qui in futuro sculo in corpore futuri sunt spirituali, si ne interventu mortis fuerat accepturus Adam, ut ascendens ab eo quod posset non mori, ad id perveniret ubi non posset mori; & ascendens ab eo quod non peccare posset ad id perveniret ubi peccare non posset. Atque post pauca: *Si ergo queris, ubi, vel quando detur homini non posse peccare; præmia quere Sanctorum, quæ post hanc vitam illos oportet accipere.* Donec ergo corruptibili animamque aggravante corpore homo circumdatus est, nunquam pollet ea liber-

tate, quam habebit in corpore spiritali; ut non possit peccare; & licet in bonis operibus potentiori auxilio liberi arbitrii adjuvetur infirmitas, erit tamen non solum ad operandum indifferens, sed etiam ob conditionem vitiumque naturæ potens delinquere; quamquam hæc ad malum potestas libertatis creaturarum est potius defectus, quam virtus, ut proxima thesi explicabitur. Demonstrat subinde Augustinus eodem loco in suis de Gratia Christi disputationibus non loqui de illa libertate immutabilis voluntatis, cuiusmodi est velle beatitudinem; sed de de libertate, quæ immutabilis non est, neque est ita homini congenita, sicut congenita est qua velit beatus esse, quod omnes volunt, & qui recte agere volunt. Ideoque non de libertate lubentia, sed à necessitate differit Augustinus: quod videor mihi satis superque commonstrasse.

Consentunt Augustino reliqui omnes Latini Patres. Hilarius in Psalm. 2. Probatur Unicuique nostrum (inquit) libertatem propositum, sensusque permisit, non necessitate ex aliis Patriis alterutrum affigens, ut an unquamque ex natura bonum, malumve esse lex cogeret. Quid autem honoris ac præmii bonitatis necessitas mereretur, cum malos nos esse vis quedam nobis conferta non sineret? Optatus Milevitanus libro adversus Parmen. v. i. scribit: *Voluntas habet panam, necessitas habet veniam. Homicida scelus, dum nemo cogit, potest facere, & potest non facere: adulterium mœbus, dum foris nemo compellit, potest admittere, & non potest admittere; & cetera hujusmodi, in quibus liberum habetur arbitrium. Ideo probita dum geruntur, judicio destinantur.*

Hieronymi nonnulla superiori paragraphe producta sunt. Bernardus denique de Grat. & lib. arb. ait: *Porro ubi necessitas, ibi libertas non est, nec meritum, ac per hoc nec judicium.* Et ferm. v. in Quadrag. Potest inimicus excitare tentationis motum, sed in te est si volueris dare vel negare consensum. In tua facultate est, si volueris, inimicum tuum facere servum tuum.

Depromit autem ex dictis multiplex ratio. Ac primo cum peregrinantibus nobis à Domino insit sub quacunque aut prava, aut sancta delectatione indifferencia judicii, nunquam potest inde voluntas ad bonum, sive ad malum trahi fixa & immutabili necessitate. Deinde nemine peccante in iis, quæ non potest cavere; ecce nobis justissima Dei lege mala opera prohibentur, si hæc vitare non

non possumus? Essent eamdem ob causam frustra sancta leges, inutiles combinationes, irrisoria propositio mercedis, irreparabilis error, inanis labor, vanus conatus, voluntas rationalium aut fungus aut lapis, Deus vero tentator malorum, peccati auctor, irrigitor hominum, & fallax magnarum rerum promissor. Nulla proinde forent peccata, nullaque virtutum merita; quandoquidem, ut rectissime in Hamartigenia cecinit Prudentius,

*Non sit sponte bonus, cui non est
prompta potestas
Velle aliud, flexosque animi conver-
tere sensus.*

13.
In quo con-
sistat essen-
tialiter li-
bertas.

PROPOSITIO II. Pertinet ad libertatis essentiam posse agere & non agere, non vero posse peccare; quod inest libertati creaturarum ob istarum imperfectionem.

Continet propositio duas partes: quas ex dictis non est operosum inferre. Partem ergo primam demonstrant primo idea ac definitio libertatis. Hanc, ut vidimus, definit Augustinus voluntatis potestatem, qua sua deliberatione potest hoc atque illuc electi, hinc atque illinc referri; & Thomas Aquinas 1. p. q. 62. art. 8. vim electivam mediorum. Quis vero hujusmodi potestatem in iis, quae necessario fiunt, potest deprehendere? Electio quoque non nisi respectu plurium locum habet, ideoque minime in iis potest adesse, quae ad unum determinata sunt, eodem Thoma Auctore 1. 2. q. 13. art. 2. & 6. & Augustinus in 3. de lib. arb. cap. 8. docet illum eligere, qui ait, *mallem hoc, quam illud.* Quod evincitur etiam manifesta ratione; nam electio non ultimi finis est, ad quem tendimus naturaliter & necessario, sed respicit tantum media; in mediis autem eligendis, cum ea non sint summum, & incommutabile bonum, voluntas nulla flectitur necessitate. Hæc pariter conformia sunt doctrinæ Sancti Thomæ 1. part. quæst. 83. artic. 3. Accedit quod ideo in animalibus brutis appetitus est, non electio; quoniam ad unum secundum naturæ ordinem determinata sunt. Electio ergo non stat cum naturali determinatione. Est autem mens, & voluntas humana naturaliter determinata cum ad beatitudinem in communi, tum ad summum bonum visum in se; quemadmodum dictum millies. In ceteris ergo omnibus habet determinationem liberam, atque ortam ex propositione boni, in quo potest apprehendi aliqua ratio mali; ideoque locum habet in iis

R. P. Berti Theol. Tom. III.

electio & libertas. Atque hæc pariter traduntur à magno Aquinate 2. sent. dist. 25. q. 1. art. 1. & memorata q. xiiii. 1. 2. art. 6. ut inquit, in corpore.

Hæc omnia confirmat idea deliberationis: nemo quippe de his deliberat, quæ in sui potestate non sunt. Tantummodo ad libertatis essentiam non requiritur illa deliberatio, qua animus suspen-
14. Probatur ex ratione.

ditur, & anceps incertusque fluctuat; hæc enim ignorantia potius indicium est, quam libertatis. Ita Deus absque animi suspensione omnia perfecte lustrans ac videns decrevit condere mundum, hominem reparare, hanc virginem esse Deiparam, illos Adæ posteros fieri ex una massa perditionis vasæ in honorem, propterea quod optime noverat quidquid fini, suæ videlicet gloriae, misericordia, & justitiae manifestationi congrueret. Nos econtra, uti hæremus in bivio, propterea quod viarum exitus ignoramus, ob ignorantiam animi hæsi-
tatione distrahimur, præceditque delibera-
tionem nostram fluctuantis animi du-
bitatio. Quare in mediis eligendis eo major est libertas, quo major cognitio; & major etiam ad agendum vel non agendum indifferentia, quando volun-
tas pollens plenissima potestate nequit retardari difficultate aliqua, vel igno-
rancia. Atque hinc est, quod in homi-
ne lapsø libertas quidem est, sed ob hu-
jusmodi ignorantiae & difficultatis impe-
dimenta speciali gratia juvanda est: ade-
rat in Adamo libertas vegetior, sed opus non habebat hoc adjutorio, quia nihil ei concupiscentialiter resistebat: vi-
get libertas plenior in sanctis coquod liberi ab omni miseria nequeunt à summa felicitate divelli, bona tamen creata servato ordine finis amant indifferenter: in Deo autem, in quo nulla cognitionis aut amoris oritur vicissitudo, reperitur libertas perfectissima & incomprehensi-
bilis. Igitur indifferentia, electio, & deliberatio semper liberum arbitrium comitatur, suspensio animorum non item.

Idem evincitur ex quo voluntas ope-
rum suorum habeat dominium & po-
tentiam. Nam ut Augustinus scribit de
Sp. & lit. cap. 3. *hoc quisque in potesta-*
15. Confirma-
tur alia ra-
tione.
te babere dicitur, quod si vult facit; si
non vult non facit; & S. Thomas 1. p.
q. 83. art. 1. ad 3. dicendum, inquit,
quod sumus domini nostrorum actuum se-
cundum quod possamus hoc vel illud elige-
re. Electio autem non est de fine, sed de
bis quæ sunt ad finem, ut dicitur in 3.
Eth. Unde appetitus ultimi finis non est

Z

de

de his, quorum domini sumus. Hic vero obiter nota S. Thomam non loqui de dominio, quod nihil aliud sit quam motus voluntatis cum advertentia, ut repouunt quidam haud vulgares Theologi; quandoquidem appetitus ultimi finis, ipsaque hujus finis possessio non est absque motu voluntatis, & est nihilominus per D. Thomam absque dominio. Quare fateor dari aliquam libertatem naturalis inclinationis sine indifferentia agendi & non agendi; quis enim amorem beatitudinis à coactione non fateatur immunem? quis neget amorem Dei esse in Beatis suavissimum & voluntarium? Sed in his essentiam vera libertatis salvari, id vero nego, & pernego.

16.
Refutantur
opiniones
adversario-
rum.

Insuper Gregorius XIII. ac pridem S. Pius V. damnarunt Bajanis Propositiones: *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali, & Quod voluntarie fit, etiam si necessario fiat, libere tamen fit.* Igitur repugnat libertati naturali etiam necessitas. Respondent quidam recte has propositiones damnatas in sensu Baji afferentis hominem peccare etiam in motibus indeliberatis concupiscentiae, & in eo etiam quod facit necessario; ut animadvertis Vasquesius 1. 2. q. 190. cap. 18. Egregie quidem. Ita etiam Jansenius lib. 6. de Gratia cap. 6. At ego ex opposito dicam verum esse, quod motus quilibet concupiscentiae peccatum est, & homo peccat damnabiliter in eo quod necessario facit; si verum sit quod sola libertas à coactione est vere & proprie libertas. Diximus enim cum Augustino, *peccatum est voluntatem retinendi & consequendi quod justitia vetat, & unde liberum est abstineere.* In omni motu concupiscentiae si est per te talis voluntas, est vera & essentialis libertas. Quare ergo non est peccatum? Teneris respondere non esse peccatum, quoniam ad peccatum requiritur libertas indifferentia, & non sufficit libertas à coactione: quod in damnatione tertiae propositionis Jansenii est ab Ecclesia definitum. Libertas itaque à coactione, si ab indifferentia divellatur, non est illa vera & propria libertas, de qua ait Augustinus, *unde liberum est abstineere.* Deinde, ut præmonuimus, non inquiritur contra Heterodoxos de libertate congenita voluntati, ut natura est; quam nec Calvinus, nec Stoicus, nec Manichæus audet negare; sed inquirimus de essentia libertatis, ut est potestas arbitrii deliberaans, eligens, & dominium habens actuum suorum, quam appellamus ad distinctionem naturalis insti-

tus voluntatis, liberum arbitrium. Sit ergo libertas à coactione in voluntate, ut naturaliter vult & appetit; sic porro; non est hæc libertas arbitrii; sed voluntatis, quæ nequit cogi, natura. Oportet enim distinguere inter voluntatem ut est natura, & voluntatem ut est facultas arbitrii. Voluntas in quantum est natura, aliquid naturaliter vult, sicut voluntas hominis naturaliter tendit ad beatitudinem: & similiter Deus naturaliter vult & amat se ipsum; inquit Doctor Angelicus 1. p. q. 41. art. 2. Sed liberum arbitrium habemus respectu eorum, que non necessario volumus, vel naturali instinctu. Non enim ad liberum arbitrium pertinet quod volumus esse felices, sed ad naturalem instinctum. Unde & alia animalia, que naturali instinctu moventur ad aliquid, non dicuntur libero arbitrio moveri. Cum igitur Deus ex necessitate suam beatitudinem velit, alia vero non ex necessitate, respectu eorum, que non ex necessitate vult liberum habet arbitrium: ait idem Doctor 1. p. q. 19. art. 10. Tanta ergo luce & equivocatio omnis dispellitur, & liquet necessitatem evertere essentiam liberi arbitrii, quatenus liberum arbitrium est; tametsi dum nos naturali instinctu appetimus beatitudinem, aut Deus amat feme ipsum, aut Beatorum animæ diligunt Deum, reuceat quædam libertas immutabilis voluntatis, ut supra dicebamus cum Augustino. Ad Jansenium vero quod attinet; & ipse tenetur afferere cum Bajo, omnem motum concupiscentiae, & prava desideria, etiam necessaria, esse peccata; quoniam in his inventur libertas à coactione, quam arbitratur sufficere ad meritum vel demeritum. Unde declinare tentans errores Baji parum sibi constat, figitque in eodem luto vestigia. At de prima thesis parte jam satis.

Non spectare ad essentiam libertatis posse peccare ex dictis perspicuum est. I. Quoniam in Deo, in Angelis, & Beatorum animabus est vera libertas, cum sit respectu mediorum electio, dominium, & indifferentia, quæ liberi arbitrii constituant naturam. II. Quoniam posse deficere non pertinet ad essentiam rerum, sed ad imperfectionem ipsarum. Hinc S. Pater de Civit. Dei cap. ultimo ait, *Deus ipse nunquid quia peccare non potest, ideo liberum arbitrium habere negandus est?* III. Demones & damnati nequeunt bene agere, cum nec gratiam habeant, nec possint habere; & tamen consensu Theologorum peccant, eo quod

17.
Quid non
spectet ad
essentiam li-
bertatis.

quod habeant indifferentiam judicii, & libere eligant medium istud, aut illud, cum perverso fine tendentes in Dei odium, animarumque perniciem. Videatur Estius lib. 2. dist. 1. §. 5. ac lib. 4. dist. ult. §. 1. & Ludovicus Habert Tom. 1. pag. 698. Igitur ex opposito Deus, Beatus Spiritus, qui peccare non possunt, nec summum bonum odisse, in iis, quæ rationem habent medium, liberrimi sunt, & mereri quoque possent, si essent beatitudinis expertes; quemadmodum proueruit Christus, qui peccare non poterat, hominum redemptions. IV. Cum media non eligantur ratione sui, sed ratione finis, peccatum vero avertat à fine debito: si de ratione libertatis fore posse peccare, collatum esset singulare liberi arbitrii beneficium, ut possemus à recto fine defletere. V. Ut ratiocinatur præterea S. Thomas 1. p. q. 62. art. 8. ad 3. Ita se habet liberum arbitrium in eligendis iis quæ sunt ad finem, sicut se habet intellectus ad conclusiones. Manifestum est enim quod ad virtutem intellectus pertinet, ut in diversas conclusiones procedere possit secundum principia data. Sed quod intellectus in aliquam conclusionem procedat prætermittendo ordinem principiorum, pertinet ad defecum intellectus. Quod ergo liberum arbitrium plura valeat eligere prætermittendo ordinem finis, attinet non ad essentiam, sed ad imperfectionem libertatis. VI. Insuper omne bonum creatum, quod in se inspectum, atque ut opponitur bono incommutabili, potest suapte natura deficere; quantum ad bonum ipsum incommutabile accedit, appropinquat ad plenitudinem effendi, idoque non destruitur, sed robatur atque perficitur. Liberum itaque arbitrium, quod sane ut creatum est ad malum sufficit, & in peccata prolabitur, dum summo vero, summoque bono ita adhæret, ut illud sua culpa nequeat amittere, non ditipitur, non evertitur, sed magis liberum est ac perfectum. VII. Postremo ne in re facilissima nimium loquaces simus; liberi arbitrii objectum est bonum, nec in malum tendit, nisi quatenus illud induit speciem aliquam bonitatis. Electio quippe non est nisi boni, sive verum bonum sit, sive apparet. Ad liberum ergo arbitrium non pertinet ut indeterminate se habeat ad bonum vel ad malum, sed tantum ut possit actionem aliquam facere vel non facere; quoniam nulla facultas essentialiter illud respicit, quod non est per se illius facultatis objectum. Quod

R. P. Berti Theol. Tom. III.

argumentum petitum pariter est ex Divo Thoma in 2. Sent. dist. 25. q. 1. art. 2.

PROPOSITIO III. Libertas indifferentiae superius explicata requiritur etiam in statu naturæ lapsæ ad meritum vel de- requiritur in statu naturæ meritum.

Vellicat hæc propositio Jansenianos; lapsæ ad me-hoc tamen loco est ponenda, cum sic vel demeritum præcedentium certissimum Confectarium; idcirco enim Jansenistæ contendunt ad meritum & demeritum non præ-requiri libertatem indifferentiae, quoniam hanc volunt ad naturam libertatis minime pertinere. Hoc falsum est, ut tanta argumentorum copia probatum est haec tenus. Igitur ad meritum vel demeritum requiritur libertatis indifferentia. Ducuntur Janseniani alio principio, nimurum quod sub dominatu concupiscentie, atque sub gratia victoriæ non maneat in libero arbitrio relunctandi potestas. Atqui hæc potestas remanet, cum nulla propositio boni creati atque apparentis, nec etiam summi boni cogniti tantum abstractive, auferat indifferentiam judicij. Sunt ergo principia, & illationes Jansenianorum dogmatum fuso, verborumque laqueis fallacissime suta, præmissisque thesibus fracta, & discessa.

Refellitur ergo scitum Jansenianum primò Scripturis, quæ nobis delineant liberum arbitrium, quo meremur, tandem potestatem extendendi manum ad ignem & aquam, eamque potesta-

te in opponunt necessitatibus, explanantque verbis optionem, dominium, ac vim electivam significantibus. Deinde definitionibus Tridentini decernentis esse in potestate hominis vias suas malas facere, & dissentiri si velit gratia excitanti. Ex Romanis quoque Pontificibus damnantibus tertiam propositionem Jansenii, & recensitos Bajanos articulos constituentes peccatum in iis etiam, quæ vitare non possumus, & opponentes libertati solam coactionem, & vim inferentem violentiam. Rejicitur præterea plenissimis Patrum suffragis, & præclarissimi præsertim Augustini nullam statuentis in peccato naturalem necessitatem, nullamque in bonis operibus determinationem immutabilis voluntatis; demonstrantis autem contra Manichæos peccatum ori-ri à voluntate, non ut natura est, sed ut est potestas movendi se, motumque suum cohibendi; & adversus Pelagianos necessitatem gratia, cui potest resisti, & quæ minime tribuit non posse peccare, nisi videntibus Deum in se in corpore spirituali. Janseniani insuper revincuntur

Z 2 ratio-

ratione ipsa, quoniam ubi est necessitas, nec vitium est, nec virtus, nec virtuperum, neque præconium laudis: & locum ibi non habent præceptiones, horationes, comminationes. Atque hæc omnia cumulatius supra contra Calvinianos demonstrata, nunc aduersus Jan-senistas illis affinitate erroris conjunctos in compendium, ne iterum eadem repetantur, redacta sunt.

20.

Nec patro-cinatur ius-dem Patres,

Proferunt quidem illi testimonia plura-ta tam Patrum, quam veterum Schola-sticorum affirmantium illud esse libe-rum, quod est à voluntate, nec patitur violentiam; sed hi aut libe-rum, dicunt, ac-cipiendo principale analogatum pro gene-re, ut explicavimus in hujus capituli præ-monitionibus; aut voluntatem contradi-finguunt ab inclinatione naturali, quomo-do observatum est prop. 1. in Augusti-no disputante cum Manichæis, & prop. 2. animadversionibus Beati Thomæ. Sunt enim tam perspicua & expresa, quæ in explicanda arbitrii libertate tra-diderunt Ecclesiæ Patres, ut nonnulla, quæ alias forent ambigua, fiant prædi-citorum comparatione planissima. Ne-que à Patribus dissentient Scholastici, ut vidimus ex illorum principe Divo Thoma. Huic autem cæteros omnes con-fentire demontstrant Jodocus Coccius Tom. 2. Thesauri lib. 1. art. 5. Boucat. Tom. 8. dissert. 5. art. 3. prob. 6. & conferto stylo Tom. 5. à pag. 298. Nicolaus L'Herminier: quorum proin-de recensere nomina, sententiasque sub-jicere esset temporis, operisque dispen-dium. Fixum est ergo, exploratum, certissimumque omne meritum esse ex libero arbitrio, liberum arbitrium esse potestatem agendi vel non agendi non affixam necessitati, necessitatem denique ac libertatem invicem pugnare.

21.

Nec se de-fendunt vo-cabulis Schola-sti-corum.

Oportet tamen, ne usurpati in Scho-la vocabulis obstrepant garruli, hæc etiam exponere. Si querant à te, Est-ne ad libertatis essentiam necessaria li-bertas contrarietatis? Respondebis, ac-cepta libertate contrarietatis quatenus est potentia eligendi unum ex duobus positiua contrarietate oppositis, scilicet bonum & malum; potentiam hujusmo-di ad liberum arbitrium non pertinere, sed ad illud spectare tantummodo in quantum creatum est, nec ultimo fini hæret immutabiliter. Quare hæc liber-tas contrarietatis est in homine viatore non in Beatis, non in Christo, non in Deo, in quibus vera est libertas absque potestate peccandi. Si tamen duo me-dia contraria sint, & neutrum dicat op-positionem ad ultimum finem, libertas

contrarietatis est ad liberum arbitrium ne-cessaria; quoniam electio mediorum ser-vato ordine finis ad essentiam pertinet li-bertatis. Atque hæc libertas contrarie-tatis est in homine viatore qui eligere potest tam conjugalem statum, quam virginalem, & utrumque dirigere ad fi-nem ultimum: est in Angelis, qui po-sunt corporibus contrarios motus im-primeret, & sibi etiam invicem obfistere, non reluctando divinis mandatis, ut de Angelo Persarum ait Daniel: extit Deo, qui pro suo arbitratu humiliat & suble-vat, percutit & sanat, dicit ad inferos & reducit, nunquam proprii nominis gloriā despicioendo.

Utuntur alio vocabulo Theologi, id est, libertatis *contradicitionis*. Hæc ut

Nam hæc intelligenda sunt in alio sensu.

à præcedenti distinguatur, non respicit positive contraria, sed agere & non age-re, velle & nolle: & definitur libera potestas agendi vel non agendi. Atque hanc ad liberum voluntatis arbitrium requiri essentialiter, constat jam satis. Contingere tamen potest, ut voluntas sit determinata ad unam speciem boni, v. g. ad diligendum Deum, quomodo determinata est voluntas Beatorum, & erat ante mortem voluntas Christi; & nihilominus maneat indeterminata ad hunc actum vel illum. Qui enim Deum videt in se, est ad illum amandum de-terminatus immutabili necessitate, pollet autem sua libertate in actibus cæ-teris, qui versantur circa objecta indiffe-rentia, & ab illa charitate, à qua ne-queunt deflecti, imperantur. Ita Christus Patrem, quem necessario diligebat, orabat libere, & libere illi obtempera-bat dando corpus suum percutientibus, & genas suas vellentibus. Promeruit hoc pacto, & operatus est hominum redemtionem cum potestate ponendi animam suam, ac perfectissimam libertatem. Consueverunt autem Theologi appelleare eam libertatem, qua voluntas ad nullam speciem boni determinata est, li-bertatem *specificationis*: illam vero, quæ determinata est ad aliquam boni spe-ciem, non ad hunc determinate actum, libertatem *exercitii*. Hanc postremam sufficere ad meritum ex eo constat, quod intercedat in actu istiusmodi liberi arbitrii potestas, indifferentia, & dominium.

PROPOSITIO IV. Indifferentia liberi ar-bitrii non est mere passiva.

indiffer-entia liberi ar-bitrii non est mere passiva.

Redeo tandem ad Lutheranos fulmi-ne prostratos à Tridentino sess. VI. can. 4. Si quis dixerit libernum ar-bitrium à Deo motum & excitatum nibil.

nihil cooperari assentiendo Deo excitantis atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat ac prepararet, neque posse dissentire si velit; sed veluti in anime quoddam nihil omnino agere, mereque passiva se habere, anathema sit. Apparet hujus Canonis veritas ex dictis: si enim persistit adhuc in nobis liberum arbitrium, & istud non est nisi facultas agendi, motumque habet diversum à lapide, & ab iis, quæ sunt ad unum determinata; certo certius potentia passiva non est, sed activa. Addamus tamen specialem aliquam confirmationem. Inclinare corpus, laborare, Deo cooperari, exercere se ipsum ad pietatem, certare bonum certamen, sanctificare animam, est agere aliiquid, non pati. Atqui liberum arbitrium præstat hæc omnia. Agit ergo, non patitur. Minorem probant verba Davidis Ps. 118. v. 112. *Inclinavi cor meum ad faciendas justifications tuas.* Apostoli in 1. ad Corinth. xv. v. 10. *Abundantius omnibus illis laboravi, & in eadem Epistola cap. 3. v. 9. Dei enim sumus adjutores, Græce οὐσὶ γὰρ ἡγεμονεύοι, cooperatores: atque in 1. ad Timoth. 4. v. 7. Exerce te ipsum ad pietaatem, in græco, γύμναζε δὲ σεωτὸν τῷ συνέβεβην.* Quis autem Gymnasii exercitamenta dixerit nil operantium? In altera ad Timoth. cap. 4. v. 5. & 7. scribit idem Apostolus; Σὺ δὲ νῦν φέν πάσι, κακοπάθησον, *Tu vero vigila in omnibus, labora, tanquam strenuus & assiduus miles nullis malis deterritus, ὃς μάλος σπουδής χρεῖται.* additur in veteri Codice: & infra, *Bonum certamen certavi, τὸν ἀγῶνα τὸν μαλος ἵγιοντος.* At strenui profecto milites, & bellatores, qui nihil agunt! In 1. deinde Joan. cap. 14. v. 3. legitur, *Qui habet hanc spem in eo, sanctificat se.* Innumera sunt in scripturis loca istiusmodi.

^{24.} Ex Augustino autem plura addi possunt præter ea, quæ produximus priori propositione. Docet in 1. Retract. cap. 22. illud esse in nostra potestate, quod

cum volumus, facimus. Itaque si nihil facimus, perit potestas arbitrii; quod jam ostendimus esse falsum. Rursus de Perf. Justitiae cap. 19. *Præcepta, inquit, divina ut fierent non juberentur, si nihil ibi nostra voluntas ageret, & infra, voluntas non implet quod agit, nisi dominus adjuvetur.* Sane clementarius præcipiens lapidi, ut ascenderet ad culmen ædificii, sive gerulo, ut adjuvaret prægredientia sursum saxa, delirus esset ac stultus. Si ergo Deus præcipit, si nos adjuvatur ad præcepta adimplenda; & nos certissime aliquid operamur. Deinde explicat S. Pater locis compluribus gratia energiam verbis Ezechielis 36. *Faciā ut in præceptis meis ambuletis, dicēns, facit ut faciamus, agit ut agamus, &c.* Operatio ergo Dei non tollit, sed prævenit tantummodo, & adjuvat operationem arbitrii nostri. Postremo movens Deus creaturas, in eis secundum modum naturæ ipsarum operatur. Sensus & rationis expertes, ut ex earum fixa & invariabili determinatione colligitur, ita inflectit agitque ut contraniti non valeant. Ergo rationales creature prædictas vita, sensu, & facultate intelligendi ac volendi adeo præmovet, ut etiam à se ipsis moveantur, atque, dum more agunt humano, percipiunt, velint, & ex mediis indifferentibus eligant alterutrum. Ceteroqui saxum, truncus, aut stipes est homo; aut eorum aliiquid, que ad unum sunt naturaliter terminata; & si quandoque prodigioso eyentu motibus feruntur adversis, quomodo imperanti Deo, virisque Thaumaturgis ad fidei argumentum obediunt māre, venti, elementa, omniaque virtuti Dei subjecta, sunt tamen privata munere perceptionis & voluntatis. Quæ duo in nobis vigore conscientia propria experimur. Atque his de libero arbitrio pertractatis, additisque præceptionibus opportuno in loco dispositis, nil ad explicationem questionis superest, quam argumentationes contrarias dispungere.

C A P U T III.

Dissolvuntur Hæreticorum objecta.

S U M M A R I U M.

N. 1. Usque ad 24. Solvuntur variae objections.

^{I.}
Objecatio 1. **V**ENIUNT primo in aciem quadrato agmine cum Lutheranis Calvinistæ, ut probent Scripturarum Sanctorum phrasæ ita esse accipendas, ut nihil viribus detur humanis, & doceatur

quid in nobis fieri possit, non quid ipsi efficere valeamus. Ezech. inquit, xviii. 31. legitur: *Facite vobis cor novum, & spiritum novum. Nunquid arbitrii nostri significatur istuc operatio?* Minime. Solus enim

enim Deus cor novum & spiritum novum operatur in homine, auctore eodem propheta xxxvi. 26. *Dabo vobis cor novum & spiritum novum.* Ait Apostolus ad Philipp. 11. 12. *Cum metu & tremore salutem vestram operamini.* Num vires commendat arbitrii? At sequitur è vestigio: *Deus operatur in nobis zelle, & perficere.* Sribit Joannes 1. Epist. 111. 3. *Qui habet hanc spem sanctificat se ipsum.* Sed in Evangelio cap. xvii. 17. Christus Patrem exorat, *Sanctifica eos in veritate.* Ex hac igitur verborum antithesi evincitur eo tantum sensu arbitrium operari, quia Deus operatur in illo. Ita argumentatur Hungaricus in lib. de lib. arb. contra Photinum.

2.
Objec^{tio} 2.

Sunt haereticorum aliqui tribuentes arbitrio actionem quamdam, per quam forinsecus se accommodat mediis, quibus Deus operatur hominis conversionem: at in ipsa conversione libera voluntas nihil penitus agit. Sunt enim, inquiunt, homines veluti organica instrumenta, quæ Deus pro suo libitu tractat. Sit in exemplo: Exodi xiv. 16. Deus inquit ad Moysen: *Eleva virgam tuam, & extende manum tuam super mare, & divide illud.* Præcipitur Moysi ut findat aquas: nil ipse administrat præter organum illud externum, & aquarum divisione solius omnipotentiae Dei actio est. Similiter præcipitur hominibus, *Convertimini ad me, vivite, mundi estote.* Quid autem homo? Exhibit Deo cor suum, tanquam mortuum, & inanime organum, & solus Deus illud innovat, vivificat, & convertit. Atque hoc pacto dicitur liberum arbitrium operari, ut dicunt virga Moysis divisisse aquas maris. Tribuuntur enim s^apenumero effecta causarum efficientium instrumentalis, & organicæ.

3.
Objec^{tio} 3.

Lutherus autem in lib. de servo arb. horribilia evomit. Sribit proponi nobis observantiam divinorum mandatorum apposita conditione, *Si volueris*, ut constat ex cap. xv. Eccles. vers. 14. Ex illa autem conditione inquit non probari liberum arbitrium; quemadmodum si dicatur, *Si Diabolus Deus erit, adorabitur*, minime infertur posse Diabolum in Dei naturam transfire. Denum saltem in oralibus liberum arbitrium esse titulum sine re nituntur Heterodoxi fallaciter demonstrare Apostolica sententia in 1. Corinth. cap. 15. v. 10. *Abundans illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Hoc primum est haereticorum argumentum, vel potius nugacissima elusio.

Cui respondemus ex præmissa sacrorum testimoniorum collatione demonststrari necessitatem præmotionis divinæ, primaque bonorum operum principia ei tribuenda, à quibus non disjungitur nostræ libertatis cooperatio. Facit ergo Deus in nobis cor novum, operatur velle & perficere, & sanctificat in veritate, quoniam inspirat sanctam delectationem, adjuvat volentes, justificat operantes. Divinis enim oraculis unum à nobis exigunt, alterum nobis offertur: offertur Dei misericordia, exigunt nostra obedientia. Atque ut Augustinus scribit de Prædict. SS. c. xi. quod exigunt in hominis, quod offertur in Dei est potestate. Hinc de verbis Ezechielis scribit S. Pater eodem capite: *Ideo enim hec & nobis præcipiuntur, & dona Dei esse monstrantur, ut intelligatur quod & nos eadem faciamus, & Deus facit ut illa faciamus; sicut per Prophetam Ezechiem apertissime dicitur, Ego faciam, ut faciatis.* Locum ipsum Scripturæ fratres charissimi attendite, & videbitis illa Deum promittere s^e fætus ut faciant, quæ jubet ut faciant. Eadem est ceterorum locorum ratio. Ut ergo ex illorum antithesi demonstratur principium bonorum operum esse à Deo, ita commonstratur liberum arbitrium à Deo motum bona opera efficere: atque inde ex aequo probatur Dei gratia, hominumque libertas.

Quod sequitur ineptissima arogatio est. Omnes quippe creaturæ sunt supreami Opificis instrumenta, omnesque ab eodem moventur; at unaquæque juxta modum naturæ sua: si determinata sunt, determinate; si liberae libere. *Lapides rationabilis sumus, & viva materies;* sic nos *Auctoris nostri extruxit manus, ut cum opifice suo etiam is, qui reparatur, operetur,* inquit serm. 5. in Quadrag. Magnus Leo. Alio ergo motu divisum est ad Dei nutum mare rubrum; alio Moyses extendit manum, & virginem levavit; Mare expers rationis stetit natura auctori suo subiecta: Moyses prædictus libertate justa fecit libero arbitrio mandatis Domini sui obtemperante. Ita Spiritus Sanctus in nobis loquitur; ita Dominus dirigit gressus hominis: ita inclinat cor regis, nos movendo velut organum suum. *Verum id (inquit Estius lib. 2. dist. 24. §. 15. ad 4.) conditione instrumenti, quod est hominis rationalis.*

At cavillatio Lutheri videtur mihi hominis insanientis. Primo enim ea conditio si volueris non ad præceptum pertinet, sed ad mercedem. Deinde aliis in locis absolute assertur liberi arbitrii potestas; ut Genes. 4. v. 7. & ipso Ecclæstæ

clericali loco: Reliquit in manu consili sui, & apposuit ignem & aquam. Præterea nonne insaniret, qui diceret furdo, Narrabo tibi lepidam historiam si volueris audire? Neque ad rem facit productum Diaboli exemplum futile, leve, putiscens. Conditionatæ enunciations ex duabus compactæ sunt, quorum postrema habet à priori aut necessitatem, aut contingentiam. Si dixeris, si homo est, rationalis est, necessariam profers propositionem: dum aīs, si axis fuero, volabo, enuncias rem impossibilem: dum vero inquis, si ero in columnis ambulabo, aliquid narras contingens; quoniam necesse est hominem esse rationalem; impossibile hominem esse avem: contingens hominem frui valedidine. Cum ergo in conditionatis enunciationibus ipsa conditio spectandas sit; in illa si diabolus Deus erit, adorabitur, enunciatur res impossibilis, quia impossibile est Diabolus esse Deum: atque in ista, si volueris, servabis præcepta, affirmatur aliquid possibile, quoniam possibile est te velle. Apostolus autem in prima ad Corinth. cap. xv. dicens: Non ego, sed gratia Dei mecum non excludit proprii liberi arbitrii operationem atque laborem, præmissit enim, Abundantius omnibus illis laboravi: sed tribuit divinæ gratiæ partes potissimum apostole usus particulâ mecum cū ēuo, ne liberi arbitrii vires arbitrarieris extrusas. Mitto sententias Patrum ac Theologorum affirmantium per gratiam trahi invitatos & reluctantes, & prædeterminari actus nostros. Hæc quippe dicta esse, in quantum Deus per inspirationem sanctæ dilectionis ex nolentibus volentes facit, atque charitate sua præstat ut delectet quod antea non delectabat, & in quantum sancta delectatio vincit vividiori boni cupiditate adversantem mali concupiscentiam, nulla illata necessitate libero voluntatis arbitrio, quod naturali determinatione non fertur nisi in bonum in communi & in summum bonum in se inspectum, ideoque prædeterminatio gratiæ spectat infallibilitatem actus, non tollit indifferentiam arbitrii: hæc inquam mitto, cum fuerint explicata de H. Pelag. capite octavo, & sequentibus.

Deinde arguunt Hæretici, saltem peccatores servos esse peccati, atque agi à dæmonie captivos ita, ut ipsius voluntati nequeant reluctari. Quod diserte affirmat Joannes cap. VIII. v. 39. Omnis qui facit peccatum servus est peccati, & Apost. 2. ad Tim. 2. v. 26. Resipiscant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem. Est autem habere

captivum quasi vivum capere. Hinc Lutherus titulum fecit libro de servo arbitrio, quoniam non remanet sub peccato sui juris, & Dominus suorum actuum, Respond. pluribus titulis peccatores dici servos, 1. quia servus non manet semper in domo, ut ibidem notat Evangelista. 2. quia addictus est operibus peccati, ac Diabolo servit suæ tamen voluntatis libertate. 3. quia nisi liberetur gratia Christi, nequit bene agere, etiam si eligendo ad pravum finem media quæ cadunt sub indifferentiam judicij, libere peccet, ac possit etiam peccatum omittere, imo auxilio divinae gratiæ à via mala reverti & resipisci. Non solum potest homo habere charitatem qua sit arbor bona, sed potest etiam cupiditatem qua sit arbor mala: sed cupiditas hominis, quæ vitium est, hominem habet auctorem vel hominis deceptorem, non hominis creatorem; inquit Augustinus de Grat. Christi cap. 20. Insita igitur charitate, quæ est radix bonorum operum, est voluntas arbor faciens fructus bonos, & est serva justitiae: prædominante cupidine, quæ est radix operum malorum, est arbor faciens fructus malos, & fit serva peccati. Hæc sunt à me posita, quoniam nonnulli ex nostris, ut similia solvant, ex hoc Augustini libro citant verba Pelagii cap. 18. Habenus possibiliter utriusque parvæ à Deo inditam, velut radicem quandam fructiferam, & fæcundam; quæ ex voluntate hominis diversa gignat & pariat; quæque possit ad proprii cultoris arbitrium vel nitere flore virtutum, vel sentibus borreve vitiorum. Videatur Nicolaus Girken Tom. 2. Tract. I. q. 3. dub. 2. ad 1. ob. Revera autem hæc sunt verba Pelagii, & radix fructifera non est ex nobis, quia charitas ex Deo est. Si dicas: Non potest arbor mala fructus bonos facere, ut ex Evangelio ait ibidem Augustinus; respondemus malam arborem esse, in qua est sola radix cupiditatis; & ex cupiditate nequit produci fructus bonus, quemadmodum ex charitate produci nequit fructus malus. Nihilominus arbor mala cum sola cupiditate potest non producere fructus malos, & insita charitate potest producere fructus bonos. Quamobrem Augustinus in libero arbitrio desituto, ut autem bant Pelagiani, divina gratia non ponit necessitatem peccandi, sed adstruit necessitatem gratiæ, ut liberetur à servitute peccati. Peccatores vero obsecrati dicuntur captivi, non quod voluntate Diaboli impellantur in malum indeclinabili necessitate, sed quoniam gratiam Dei pestundantes continuo, aut quamfre-
quen-

quenter pravis suggestionibus assentuntur; nec resplicant, nisi beneficentissima Dei voluntate conferatur eis gratia victrix, quam dura corda non resipunt. Ita in textu Apostoli 2. ad Timoth. cap. 2. ea verba *Ad ipsius voluntatem significant peccatores hujusmodi penitentiam acturos, si Deus voluerit illis efficacem gratiam largiri: quod constat tum ex scopo Apostoli hortantis Timotheum ut resistentes veritati corripiant, quia forte Deus eis dabit penitentiam; tum ex græco textu, in quo demonstrat variatio pronominis Dei voluntatem significari, non Diaboli: ἐγενέρευον ὑπὸ αὐτοῦ, εἰς τὸ ἐκεῖνον Σέληνα.*

^{8.} Audiendi sunt modo Janfani. Illud, inquit, est in potestate voluntatis, perfecte liberum, & sufficiens ad meritum, quod facimus cum volumus: At dummodo operemur cum sola libertate à coactione, volumus operari. Sola ergo libertas à coactione sat est, ut opus sit perfecte liberum in nostra voluntate, atque patratum cum merito. Probat majorem 1. Auctoritate Sanctorum, 2. Doctrinis Theologorum. 3. ab exemplis: 4. Ratione ipsa. Sanctorum auctoritas sic se habet. Sanctus Pater Augustinus cap. 105. Ench. *Voluntas, inquit, aut voluntas non est, aut libera dicenda est,* In 3. delib. arbitrio cap. 3. *Voluntas nostra, nec voluntas est, nisi esset in nostra potestate.* De Civit. Dei lib. v. cap. 10. *Necesse est, ut quod volumus libero velimus arbitrio.* De natura & gratia cap. 46. *Perquam absurdum est non pertinere ad voluntatem nostram, quod beatissimum volumus, quia id omnino nolle non possumus.* Quibus verbis reicit eam sententiam Pelagii. *Voluntatis arbitrio, ac deliberatione privatus, quidquid naturali necessitate constringitur.* Igitur juxta Augustinum stat cum potestate ac deliberatione arbitrii illud etiam quod necessitate patrat, & sufficit ad rationem liberi quod sit voluntarium. Atque id vidit optime S. Thomas q. 22. de veritate art. 1. scribens: *Libertas secundum Augustinum oponitur necessitatibus coactionis, non autem naturalis inclinationis.* Hoc est ergo placitum Augustini. Nec repugnant PP. alii. Divus enim Prosper S. Augustini discipulus, & pro Christi gratia strenuus decertator cap. 18. adv. Collatorem definit liberum arbitrium rei sibi placitæ spontaneum appetitum. Damascenus lib. 3. de Fide Orthodoxa cap. 14. *Arbitrii libertus nihil aliud est quam voluntas.* Sanctus quoque Bernardus cap. 1. 2. & 4. de lib. A. docet ibi *liberatatem esse ubi est voluntas,*

^{9.} *& manere libertatem voluntatis etiam ubi est captivitas mentis.* Hæc & similia complura evincunt quænam sit Patrum de libertate arbitrii sententia.

Progreditur in praesentia novorum Dogmatistarum argumentatio ad Scholasticorum, alias magnopere floccatum, adsciscendum sibi patrocinium. Nam S. Thomas q. 10. de Potent. art. 2. docet quod *naturalis necessitas secundum quam voluntas aliquid ex necessitate velle dicitur, ut felicitatem, libertati voluntatis non repugnat.* In 3. Sent. dist. xvii. art. 2. docet, liberum arbitrium Christi etiam determinatum ad unum numero, sicut ad diligendum Deum, quod non facere non potest; tamen in hoc non amisisse libertatem, aut rationem laudis sive meriti, quia in illud non coacte sed sponte tetendit, & ita fuit actus sui Dominus. Etiam Scotus docet actum beatificæ visionis in Christo meritum fuisse, & voluntatem semper habere modum sibi proprium causandi libere, à naturali operatione distinctum. Videatur Tom. 12. quæst. quolibet 16. Scholasticorum aliorum, qui liberum arbitrium describunt per solam libertatem à coactione, innumera loca Jansenius profert lib. vi. de Gratia Christi. Accedit ergo Patrum auctoritati etiam Scholastice pro dogmate Janseniano suffragium.

^{10.} Exempla idem confirmant. Deus enim se ipsum necessario amat, & Pater & Filius naturaliter sunt unum Spiritus Sancti principium. In Deo tamen veram libertatem esse, Augustinus non semel scribit contra Julianum, & impium foret id denegare. De Christo nemo ambigit quin nobis promoverit redemptionem, etiam si peccare non posset. Nos libere amare felicitatem, quam odisse non possumus, est doctrina expressa Augustini in V. de Civit. Dei cap. 10. & D. Thomæ Q. 24. de Veritate art. 4. Angelos jam incommutabili bono adhaerentes nativa libertate non fuisse privatos res loquitur ipsa: nam beatitudo naturalis perficit, non interimit. Igitur nec desunt novis Dogmatistis documenta exemplorum.

^{11.} Suppetiatur eis ipsa ratio. Quælibet divisio est universalis rei in species, sive inferiora, quibus ineft essentialis illius generis ratio intima. Nemonon meminit libertatis à coactione, & libertatis indifferentiæ, tanquam duorum, in quæ scinditur amplum istud nomen *Libertas.* Ultraque ergo, tam libertas indifferentiæ, quam libertas à coactione participat veræ libertatis naturam. Deinde libertas est proprietas rationalium, atque mentis

Diversim;

dæ.

Refutatur
quoad adduc-
tas autho-
ritates.

tis perceptionem comitatur. Erit ergo libertas perfectior, ubi perfectior erit cognitio: Perfectiorem autem cognitionem illam esse, quæ immutabilis est, neque errori subiectur, puto adeo esse compertum, ut nequaquam sit opus quaesito. Habent hujus generis argumenta in libris Jansenistarum innumerabilitatem. Itaque his quatuor, videlicet dictis Sanctorum, placitis Theologorum, comparatione exemplorum, pondere argumentorum evincitur in homine laplo veram propriissimamque libertatem consistere per solam immunitatem à coactione.

Hydram hanc sese tali ausu erigentem statutis praecedenti capite nihil negotii est concidere atque obtruncare. Principio expediamus Patrum pronunciations. De Augustino diximus supra, disputantem cum Manichæis acceptisse voluntatem, ut contradistinctetur à natura, sive ut est liber ad faciendum, & ad non faciendum animi motus, ut est potestas movendi se, & cohibendi motum suum, ut est facultas animi quæ deliberatione, hoc atque illuc fertur, quemadmodum inquit delib. arbitrio lib. 3. cap. 3. & de duabus Animabus cap. 12. & 13. Adversus autem Pelagianos idem confirmat, ita tamen; ut simul necessitatem prævenientis gratia commonstret, refutando etiam decretum alterum Pelagianum, necessariam esse ad essentiam liberi arbitrii indifferentiam contrarietas ad bonum & malum; unde conserueretur Deum, qui peccare non potest, nullatenus esse liberum. Ad 1. ergo respondeatur, verissimum esse quod voluntas nunquam vult nisi libere, si accipiat ut contradistinctetur à natura, sive ut est electio mediorum; tametsi necessario velit ut natura est, sive ut naturali instinctu fertur in finem ultimum, & appetit propriam beatitudinem. Quod planum fecimus supra verbis D. Thomæ: cui & consentit Aegidius noster in 2. dist. 25. art. 4. Idem tradit S. P. in 3. de lib. arb. cap. 3. nam ibidem potestatem voluntatis opponit necessitati, & voluntarium appellat, quod potest cohibere motum suum, affirmans, quod si necessitate iste motus existeret, nulla esset ratione culpabilis. Et quidem si, quidquid alicui est voluntarium, esset sub potestate & dominio illius, non scriberet Augustinus 1. Retract. cap. 22. Cum potestas datur, non necessitas impunitur: non affirmaret S. Thomas 1. p. q. 82. art. 1. electionem non esse de fine, sed de bis quæ sunt ad finem; unde appetitus ultimi finis non est de bis quorum

R. P. Berti Theol. Tom. III.

domini sumus: non damnasset Ecclesia 67. propositionem Baji; *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod necessario facit.* Quid plura dispuo? Non esset vera Christiana fides de Spiritu Sancti divinitate, quoniam esset sub dominio & potestate Patris & Filii, à quorum voluntate sine ulla coactione procedit. At de Civit. Dei cap. 10. libri v. & de nat. & grat. cap. 46. S. Pater affirmat stare libertatem quoad exercitum, etiamsi voluntas sit necessitata quoad specificacionem; idque contra eos, qui ad libertatis essentiam requirunt indifferentiam contrarietas ad bonum & malum. Ita, etiamsi appetimus beatitudinem necessitatem, quoniam naturali instinctu non possumus nolle esse beati; nihilominus hoc, vel illud medium ad consecutionem beatitudinis cum indifferentia judicii eligimus: & Deus qui peccare non potest, habet tamen comparate ad creaturas plenissimam libertatem. Hoc pacto libertas voluntatis ut fertur ad finem ultimum opponitur duntaxat violentia; sed libertas arbitrii, quæ est circa electionem mediorum, repugnat etiam necessitatibus. Quod & vidimus supra ex D. Thoma 1. p. q. 41. art. 2. & colligitur ex eodem Augustino cap. 47. de nat. & grat. ubi è vestigio sese explicat petita à sensibus comparatione; in quorum exercitio docet apparere voluntatis potestatem, in qua est non videndi possibilis, quoniam in potestate nostra est non videndi necessitas. Atque hecnon videnti necessitas in potestate nostra est, quia in potestate est cæcitas, qua idipsum vide posse nobis, si volumus, adimamus. Quamobrem sicut non foret in potestate nostra possibilis videndi, nisi possemus illam nobis adimere; ita non est in nostra potestate velle quoad specificacionem felicitatem, quia non possumus naturalem illius instinctum penitus in nobis extinguere. Atque hoc pacto expediuntur alia complura, quæ ex Augustino nimia confidentia depromunt Janseniani.

Reliqui autem Patres, dum libertatem describunt per spontaneitatem, & motum animi immunem à coactione; vel trahunt definitionem libertatis inadæquatam, veluti cum dicimus hominem esse terrenum animal: vel coactionem accipiunt non solum pro violentia, quam ab extrinseca causa interdum patimur, sed etiam pro necessitate, cui voluntas subiecti potest interius: vel demum delineant nobis voluntatem quatenus naturali instinctu fertur ultimum finem, non ut

i 2.

Ac explicantur SS. Patres.

A 2

eligit

eligit pro suo arbitratu media ad finem astequendum. Quæ generalis responsio singulos elidit adversariorum cavillos. Sunt nihilosecius quædam specialiter observanda. Beati Prosperi contra Collatorem verba hæc sunt: *Liberum ergo arbitrium, id est, rei sibi placitæ spontaneus appetitus, ubi usum honorumque acceperat fastidivit, & vilescentibus felicitatis sua præsidis insuam cupiditatem, & experientiam prævaricationis intendit, bibit omne vitiorum venenum, & totam naturam hominis intemperantia sua ebrietate madefecit.* Describitur nobis liberum arbitrium Adæ, quod pollebat, Jansenistarum assensu, plenissimâ indifferentiâ, nec sub dominatu concupiscentiæ captivus, nec sub viætri gratia addictus necessitati. Os ergo Jansenius, ejusque gregarii perficerunt, quando pinxerunt nobis ex Prospero liberum arbitrium in sola spontaneitate exclusâ penitus indifferentiâ. Eadem rem esse liberum arbitrium, ac voluntatem scripsit rectissime Damascenus, accepta voluntate, ut est potestas agendi vel non agendi, non ut natura est, ut supra cum Augustino, & Scholæ luminibus explicavi. Enimvero de Fide Orthodoxa cap. 26. secundi libri ait Damascenus in nostra voluntate sita esse, quorum liberam habemus potestatem, ut, aut ea faciamus, aut non faciamus. Bernardus pariter cap. 1. de Lib. arbitrio, dum libertatem definit, *Habitus animi liber sui, siquidem non cogitur neque extorquetur, usurpat cogendi verbum ut opponitur etiam necessitati, aditque statim, Et quippe voluntatis, non necessitatis.* Capite autem 4. Doct̄r Mellifluus describens libertatem Dei per solam exclusionem extrinsecæ necessitatis; illam profecto explicat, quatenus est motus animi volentis circa finem, non quatenus respicit media: ostendens in iis eligendis liberum Deum esse sine potestate peccandi, qua libertas premitur, non permititur. Quia explicatione consimilia aliorum Patrum verba à nobis excipiuntur.

I. 3. Auctoritatem D. Thomæ non est cur
Præcipue tam confidenter aucupentur Janseniani.
Thomas. Ille namque, ut vidimus, liberum arbitrium non agnoscit nisi in electione mediiorum; & ubicunque affirmat opponi libertatem necessitati coactionis, non naturalis instinctus, demonstrat natu-ram voluntatis, ut fertur absque violentia causæ exterioris in finem: quod fieri docet sine libero arbitrio. Quod scripsit in tertio Sententiarum dist. 18. Christum promeruisse, quoniam operatus est

non coacte, sed sponte: accipendum est hoc sensu; tametsi non poterat Christus peccare & defectorum à fine utilimo, in quem ferebatur sola libertate spontaneitatis, promeruit tamen, quoniam absque libertate specificationis stat libertas exercitii, & cum determinatione finis stat deliberatio, & electio erga media. Nam D. Thomas quadratis verbis se ipsum explicat eadem distinctione, eodemque art. ad 5. *Dicendum quod liberum arbitrium Christi non erat determinatum ad unum secundum numerum, sed ad unum secundum genus; scilicet ad bonum, quia ad malum non potest.* Nonnulla addere ex aliorum sententia, animadvertis Anton. Massouliè disp. 1. q. 3. & longe antea Salmanticensis Tract. xxii. disp. xxvii. dub. 3. Dicit quæstionem, omnemque ambiguitatem tollit 3. parte Summa q. xviii. art. 5. in Corpore. *Dicendum, inquit, quod sicut dictum est, in Christo fuit duplex actus voluntatis, unus quidem quo ejus voluntas ferebatur in aliquid sicut secundum se volitum, quod pertinet ad rationem finis: alius autem, secundum quem ejus voluntas ferebatur in aliquid per ordinem ad aliud, quod pertinet ad rationem ejus, quod est ad finem. Dif- fert, ut Phil. dicit in 3. Etb. electio à voluntate in hoc, quod voluntas per se loquendo est ipsius finis, electio autem eorum, quæ sunt ad finem. Et sic simpliciter voluntas est idem, quod voluntas ut natura. Electio autem est idem, quod voluntas ut ratio, & est proprius actus liberi arbitrii, ut in 1. p. q. 83. art. 2. dictum est. Et ideo cum in Christo ponatur voluntas ut ratio, neesse est etiam ponere electionem, & per consequens liberum arbitrium, cuius actus est electio. Quid queritas manifestius, Janseniane? Convelluntur hinc exempla 3. loco producta: siquidem Deus diligendo se ipsum, Pater & Filius spirando divinum Flamen, Beati summo bono adhærentes, & quilibet homo amando felicitatem nullam patiuntur necessitatem & liberi sunt libertate naturæ, qua voluntas fertur in finem; non libertate electionis, qua respicit media: hæc autem libertas, non illa, constituit essentiam liberi arbitrii. Scotus ideo existimavit Christum per actum beatificæ visionis promeruisse, quia opinatus est non fuisse illi omnimode necessarium: at ad liberum arbitrium existimasse necessariam indifferentiam, constat ex iis, quæ habet L. primo sent. dist. 39. & dist. 25. q. unica, nec non in 2. dist. 6. q. 2. Verum tamen est, quod Scotus distinguens*

guens formaliter à natura voluntatem docet nunquam voluntatem ipsam operari nisi libere, ac propterea Spiritum Sanctum libere procedere à Patre & à Filio, non naturaliter; propterea quod nequeat idem principium simul aliquid producere necessitate & libertate. Quod subtilis Doctor scriptis in 3. sent. dist. 10. in Reportatis, & xvi. Quodlib. At frustra hæc Jansenius interpretatur de libertate arbitrii sufficiente ad merendum, & quam voluntas in mediis eligendis exercet. Et longe probabilius est illorum Theologorum sententia, qui probant Spiritum Sanctum produci naturaliter, & non libere, & respondent Scoto, non repugnare voluntatem Dei esse liberam ac necessariam respectu diverorum connotatorum, formaliter illa distinctione sublata. Atque hoc pacto Deus necessario vult infinitam suam bonitatem, & libere vult creaturas; ut demonstrat adversus Scotum Gregorius Ariminensis in 1. dist. x. q. 1. art. 2. hujusque doctrinam, quantum spectat ad distinctiones, amplectimur. Ex quibus manifeste deprehendunt aut dolus, aut oscitantia Jansenistarum in captando sibi patrocinio veterum Scholasticorum.

14.
Rejiciuntur
eorum ra-
tiones.

Evanescunt ex dictis posita ultimo loco ratiocinationes. Divisio namque libertatis in libertatem à coactione, & libertatem indifferentiam, non est divisio libertatis arbitrii, sed voluntatis, ut fertur absque ulla violentia in debitum sibi finem, atque ut eligit sine necessitate conducentia ad illum media. In electione autem mediorum suammet libertatem exercet arbitrium; nam in finem trahitur naturæ instinctu, qui liber appellatur in quantum non est invitus, sed exoritur à voluntate; non propria & univoca participatione libertatis, sed analogica. Quod proxime sequitur, habet similiter facilissimam solutionem. Ratio & perceptio voluntatem antecedit, quoniam, ut in proverbio positum est, nihil est volitum quin precognitum: ideoque libertas est proprietas rationabilium. Quemadmodum vero voluntas naturaliter trahitur in summum bonum, si illud videatur intuitive, in bona autem reliqua fertur indifferenter; ita intellectus in bono illo summo, & per lumen gloriae proposito nequit apprehendere speciem aliquam mali, qua potest in bonis reliquis deprehendi. Ratio itaque universaliter accepta infert motum animi voluntarium, non

R.P. Berti Theol. Tom. III.

liberum. Ut liber sit, debet à ratione prodire judicium indifferens. Alii distinguunt inter rationem ut lux est, ostendens objecti bonitatem; atque ut dux est, illam trahens indifferenter ad bonum complectendum. Lucem itaque rationis procedere dicunt actum quemlibet voluntarium: duum vero anteire actui libero & contingent. Erit hæc distinctio, si lubeat illam probare, penes connotata, ita ut ratio sit lux comparate ad bonum in communi; sit dux liberi arbitrii respectu bonorum particularium. Cum perfectiori denique notitia stat perfectior libertas, in quantum ex mediis indifferentibus eliguntur absque periculo erroris qua non deflectunt ab ordine finis. Igitur neque sententiae Patrum, neque opiniones Scholæ, neque summi Dei, Sanctorumque impec- canticia, neque rationum diluendarum exornatio affert Jansenianis decretis ali- quid adjumenti.

Pergunt objectare Janseniani. Tradit in locis compluribus Augustinus culpa Objiciunt primi hominis arbitrii libertatem fuisse ulterius au- peremptam. Libertas autem primi ho- minis erat libertas indifferentia. Hæc ergo libertas post Adæ prævaricationem deperit. Demonstratur major ex iis, quæ habet S. Doctor in Enchirid. ad Lau- rentium cap. xxx. *Libero arbitrio male utens homo & se perdidit, & ipsum: & in Epistola ad Vitalem, Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus.* Idem repetit S. Pater in lib. de Perf. Justitiae cap. 14. lib. xiv. de Civit. Dei cap. 11. De corrept. & grat. cap. 12. in 1. Op. Imperf. contra Julianum num. 117. Quemadmodum Jansenius ex his Augustini locis dogmati suo auctoritatem emendicat; ita immoderatus Criticus, Pelagiique Hyperaspistes, uti à Lamindo Pritanio, id est, Ludovico Muratori, appellatur, Jo. Phereponus impingit Augustino enor- mem sublatæ libertatis sententiam Ani- madversionum pag. 579. & 618.

Respond, dist. ma. Tradit sæpenume- ro S. Pater primi peccati granditate peri- se libertatem à peccato, & à miseria, ro- bustam scilicet potestatem habendi ple- nam cum immortalitate justitiam, & ori- ginariam arbitrii perfectionem, nulla carnis adversus spiritum pugna labefac- tam, propter quam non fit homo lib- ber justitiae, nisi gratia opitulante, de qua gratia adversus Pelagianos idem S. Pater productis à Jansenio, & Pherepo-

16.
Quæ objec-
tio repel-
litur.

A a z no

no locis strenue pugnavit; concedo. Docet Augustinus peccante Adamo perditam libertatem ab antecedenti necessitate, & naturalem voluntatis facultatem agendi vel non agendi, qua potest se ipsa mala quilibet deliberate patrare, & per gratiae adjutorium etiam bona, suam deliberatione atque electione, ideoque potestate, dominio, ac plenissima libertate; nego majorem propositionem. Atque hanc mentem esse Augustini praecedenti cap. demonstravi, plura proferens quibus magnus Gratiae Defensor plane, perspicue, & absque ulla ambiguitate verborum profitetur se non habere questionem cum Coelestianis quod liberum arbitrium destruerent, sed quod originales peccatum, concupiscentiae poenam, divinarumque gratiarum tollerent necessitatem. Solam ergo libertatem periisse, qua fuit in paradyso, à bellicosa cupiditate, ab ignorantia ceterisque animi vitiis, S. Pater in suis adversus Pelagianos velitationibus aperte declarat. Quare, ut dixi etiam in lucubratione de Arbitrio primi hominis lib. 3. cap. 10. labitur supino errore Arminianus Phereponus ubicumque scriptit esse Augustinum hostem apertissimum libertatis. Et quamquam de mente illius satis superque differui; addam aliquid gratia explicationis. In unaquaque re distingui debet natura à recta, pravaque affectione. Aliud est enim hominem esse animal sensu ac ratione praeditum; aliud vero esse sanum, aut infirmum. Ita non idem est voluntatem esse liberam, ac esse affectam bona vel mala cupiditate. Semper homo est rationale animal, at non semper fruatur integritate valetudinis. Semper est in nobis voluntas libera, sed non semper est bona; inquit Augustinus de Gratia & lib. arbitrio cap. 15. Sanitas corporis est talis habitudo & temperatio, per quam ea congruent inter se, e quibus constamus. Bona voluntas est, qua inter incommunabile, & fluxa bona tenet rectum ordinem, ut illi tantum adhæreat. Defectus illius temperamenti hominem reddit infirmum: & defectus hujus ordinis malam reddit voluntatem. Non habet homo infirmus potestatem ambulandi, qua sanus pollebat, eisque singulari medicamento: caret mala voluntas potestate diligendi summum bonum castæ & inculpate, abitque post desideria carnis suæ, nisi illam sanet & retrahat gratia Christi medicinalis. Errant ergo in percipiendo liberum arbitrium quamplures, propterea quod inter libertatis na-

turam, ejusque integrum valetudinem, atque infirmitatem distinguere ignorant, vel dissimilant; ut sapienter præmonuit Richardus Victorinus lib. de Erud. Inter. cap. 30. Hujusmodi sunt Pelagiani, & Arminiani, insulse & imperite argutantes: Si periret ob Adæ peccatum potestas bene agendi, periret libertas; aut si haec vigeret adhuc, habet quisque in se bonorum operum potestatem. Quæ consecutio non minus fallax est, quam ista, Si desperita est integritas valetudinis, interiit natura rationalis: nam ut sanitas corpori, ita rectitudine libertati est quædam qualitas accidentaria. Itaque Augustinus Pelagianos exagitans ait, *Quis autem nostrum peccato perierit liberum arbitrium de humano genere?* *Libertas quidem periret per peccatum, sed illa quæ in Paradyso fuit babendi plenam cum immortalitate justitiam, propter quod natura humana divina indiget gratia, dicens Domino, Si vos filii liberaveritis, tunc vere liberi eritis: utique liberi ad bene jusque vivendum.* Addit libero arbitrio tribuendam non esse bene vivendi potestatem; *cum haec potestas non detur, nisi gratia Dei.* Hæc S. Pater lib. 1. contra 2. Epist. Pelag. cap. 2. & 3. Eandem distinctionem libertatis, & potestatis expeditæ ad recte justique vivendum innunt aperte ceteri Africani Patres in Epist. ad Innocentium nunc inter Augustin. 177. his verbis: *Satis appareat quod ad non peccandum, id est ad non male faciendum, quanvis esse non dubitetur arbitrium voluntatis, tamen ejus potestas non sufficiat, nisi adjuvetur infirmitas.* Quæ omnia ut uno verbo comprehendam, dico sapientissimum Augustinum recte contra Gratiae inimicos affirmavisse amissum liberum voluntatis arbitrium quantum ad vires in origine sue creationis acceptas, non quantum ad libertatis naturam.

Insuper Jansenistæ argutantur. Si peristeret adhuc indifferentia libertatis, lo-
17. Nova objec-
tum haberet etiam in hoc infirmitatis eius.
statu definitio illa peccati ab Augustino
tradita: *Peccatum est voluntas retinendi
vel consequendi quod iustitia vetat, &
unde liberum est abstinere.* Atqui haec
definitio in praesenti statu non valet.
Non ergo liberum est jam abstinere à
peccatis, sed unusquisque dum pecca-
ta committit, necessario in illa abripit
tur noxiis ac pugnacibus cupiditatibus.
Prob. min. 1, quoniam S. Au-
gustinus lib. 1. Operis Imperf. n. 44. ait:
Hic

Hic peccatum definitum est, quod tantummodo peccatum est, non quod etiam pæna peccati. Et num. 47. Ipse est Adam, quem nostra illa definitio, quæ tibi placuit, intuebatur. Quod repetit num. 104. & 1. Retract. cap. 15. Deinde D. Pater manifesto necessitatem adstruit peccandi scribens eodem lib. 1. Operis Imp. contra Julianum num. 105. Multum erras, qui necessitatem nullam putas esse peccandi, vel eam non intelligis illius peccati esse pænam, quod nulla necessitate commissum est. Si enim necessitas nulla peccanda est (ut omittam vim malii ejus quod originaliter trahitur, hoc enim nullam esse vos vultis) quid patiebatur, quæso, qui secundum vestrum sensum tanta mole præve consuetudinis premebatur, ut diceret, Non quod volo facio bonum, sed quod nolo malum hoc ago? Et proximo num. 106. Necesse est, inquit, ut peccet à quo ignoratur iustitia, quid ideo cum iustitiam cognoverit, non sunt ei remittenda peccata, quæ ignorantiae necessitate commisit? Præterea cum S. Pater peccatum dividat in illud quod peccatum est, ut fuit Adæ prævaricatio, in illud quod est pœna peccati, ut concupiscentia & ignorantia, & in illud quod utrumque est, scilicet peccatum simul & pœna peccati, ut originalis noxa parvorum; etiam in secundo illo genere veram rationem peccati inesse fatetur, ita, ut mala quæ sunt premente cupiditate, vel obsecante ignorantia, etiam si voluntas nequeat reluctari, culpa habeant imputationem. Qui cogenti cupiditatí (ait S. Pater 1. Retract. cap. 15.) bona voluntate resistere non potest, & ideo facit contra præcepta iustitiae, jam hoc ita peccatum est, ut sit etiam pœna peccati.

18. Resp. ad 1. traditam peccati definitionem etiam in hoc statu valere cum duplice tamen exceptione; una est, quod in ea non comprehenditur originale peccatum, à quo, cum contrahatur propagatione naturæ, liberum non est ex Adamo progenitis abstinere; altera autem exceptio est, quod etiam in peccatis actualibus non est illa libertas sana, pugnisque concupiscentia nullatenus lacescita, qua libertate cecidit primus homo. Hanc esse mentem Augustini liquet ex his, quæ habet eodem lib. 1. Operis Imperf. num. 47. Multa quippe sunt, quæ agunt homines mala, à quibus eis liberum est abstинere, sed nulli tam liberum est, quam illi fuit, qui Deo suo, à quo erat conditus rectus nullo prorsus vitio depravatus adstebat. Quare retorquetur contra Jansenianos eorundem argumenta-

tio. Tametsi enim Augustinus percelens Julianum bene ac sapienter demonstrat dari peccatum, à quo liberum non est abstinenre, nisi comparate ad illam voluntatem à qua primo descendit, id est peccatum originarium; atque in posteris Adæ agnoscit vitium luctamque concupiscentiæ, quæ illius peccati pœna, aliorum incitamentum est, ideoque ab Apostolo, à Tridentina Synodo, ab ipsomet Augustino appellatur peccatum; nihil tamen minus docet S. Pater, multa, id est actualia quæque peccata, quæ nobis ad culpam suppliciumque imputantur, fieri ab hominibus, iisque ab hujusmodi peccatis liberum esse abstinenre. Ergo Augustinus traditam olim peccati definitionem etiam in hoc infirmitatis statu, prænotatis contra Pelagianos exceptionibus, locum habere definit. Ad ea igitur quæ priori loco ad probationem minoris fuere producta, dico S. Patrem respondere Juliano objicienti nullum dari peccatum originale, cum illud parvuli vitare non possint suam libertate, quod libertas necessaria quidem est ad peccata actualia, at ad originale satis est, quod fuerit liberum originaliter, hoc est voluntate primi hominis, in quo omnes præextiterunt. Quamobrem allatam peccati definitionem ita confirmat, ut in peccato quod est simul pœna peccati, quale est originarium, sufficiat fuisse liberum in voluntate primi parentis. Proinde (inquit memorato lib. 1. contra Jul. n. 47.) originale peccatum nec ad illud pertinet quod primo loco possumus, ubi est voluntas malum operandi, unde liberum est abstinenre, alioquin non esset in parvulis, qui nondum voluntatis utuntur arbitrio; nec ad illud quod secundo commemoravimus, de peccato enim agimus, non de pœna quæ non est peccatum, quanvis peccati merito subsequatur: quam quidem patiuntur & parvuli, quia in eis corpus mortuum propter peccatum; non tamen mors corporis ipsa peccatum est, vel corporalis quicunque cruciatus: sed pertinet originale peccatum ad hoc genus tertium, ubi sic peccatum est, ut ipsum sit & pœna peccati. Origo tamen etiam hujus peccati descendit à voluntate peccatoris. Fuit enim Adam, & in illo fuimus omnes: periret Adam; & in illo omnes perierunt, &c.

19. Quibus non solum priores minoris probationes solutæ sunt, sed etiam iisdem revincuntur dogmata Janseniana. Enimvero quemadmodum origo actualium peccatorum est uniuscujusque voluntas, ita origo peccati originalis est voluntas Adami. At si Adamo liberum non fuisset

set abstinere à peccato, non contraheretur à posteris peccatum originale. Ergo à nullo hominum committi poterunt actualia, nisi ab iis abstinere sit liberum unicuique. Hujus vero argumenti firmatas magis magisque paret ex 1. Retract. cap. 15. ubi recensitis verbis quæ scripserat cap. 12. de duabus Animabus, *Ille animæ quidquid faciunt si natura, non voluntate faciunt, id est si libero ad faciendum, & ad non faciendum motu animi carent, si denique bis abstinendi ab opere suo potestas nulla conceditur, peccatum earum tenere non possumus:* his inquam recensitis ait S. Doctor istiusmodi sententiam nullatenus opponi originali parvulorum peccato. *Quia,* inquit, *ex illius origine rei tenentur, qui voluntate peccavit, quando libero & ad faciendum, & ad non faciendum, motu animi non carebat, eique ab opere malo abstinendi summa potestas erat.* Quibus satis manifeste S. Pater in actualibus peccatis illam indifferentiam libertatis agnoscit, qua non carebat primus homo, cuius origine reus quisque ante regenerationem tenetur. Propterea scripsit cap. præced. Augustinum in primo Retract. cap. 15. traditam alibi definitionem peccati minime reprobasse.

20.
Jansenianæ,

At quæ secundo loco proferebantur de necessitate peccati, solvuntur facile si animadvertis peccatum aliquando accipi pro macula quæ animam reatu obstringit, quo sensu appellatur *debitum* Matth. vi. 12. & Luæ xi. 4. nonnunquam pro pena peccati, ut Genes. xix. 15. *Netu pereas in scelere civitatis, & Ps. viii. 17. In verticem ipsius iniquitas ejus descendet:* interdum etiam pro vitio & mala animi habitudine, sive inclinatione ad peccandum, de qua Apostolus ad Rom. vii. 17. *Nunc autem jam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum.* Quod Augustinus explicat in tertio de lib. Arbitri. n. 54. sequenti comparatione, *Nam sicut linguam dicimus non solum membrum, quod movemus in ore dum loquimur, sed etiam illud quod ejus membra motum consequitur, id est formam tenoremque verborum, secundum quem modum dicitur alia lingua græca, alia latina: sic non solum dicimus illud peccatum quod proprie vocatur peccatum, sed etiam illud, quod jam de bujus supplicio consequatur necesse est.* Mitto aliam suppositionem peccati pro sacrificiis & oblationibus, quo sensu legitur Oœcœx iv. 8. *Peccata populi mei comedent;* id enim ad præsens institutum nihil confert. Itaque Augustinus ubi de originali peccato disputat, affirmit pec-

catum vere ac proprie esse, debitumque damnationis afferre, etiamsi necessitate quadam trahatur; quoniam ad peccatum hujusmodi, quod simul peccatum est & pena peccati, sat est liberum fuisse Adamo, à cuius voluntate descendit. Loquens vero de ignorantia & perverfa cupiditate, quæ nobis necessaria sunt, manente etiam in regeneratis ad agonem, eatenus dicit esse peccata, quatenus & peccati pena sunt, & ad peccatum inclinant; non autem primordia naturæ, quomodo arbitrabantur hæretici Pelagiani. Atque hoc sensu lib. 1. contra Julianum num. 105, peccatum, quod nobis liberum non est, appellat Augustinus *vim mali, quod originaliter trahitur, & inolitam, pravamque confutinem.* Comparate autem ad peccata, in qua libere prolabimur, cogit nos cupiditas, ut Augustinus ait in 1. Retract. cap. 15. non proprie, sed moraliiter, in quantum ob vehementiam prævae inclinationis, nisi gratia succurrat, facile arbitrium succumbit; & in quantum ob inseminatum concupiscentiae vitium nequit omnia peccata absque speciali gratia vitare, quamquam in exercitio, id est, in deliberata admissione cujusque peccati, nulla comprimiratur ineluctabili necessitate. At quando ignoratur justitia, si possit debeatque hæc ignorantia disspelliri, peccatum utique est voluntarium: sed cum ignorantia invincibili nemo peccat, nisi, ut est in consuetudine sermonis, materialiter. Qua responsione expeditur objectio ex lib. 1. Op. Imperf. num. 106. Ea enim quæ proxime equuntur de divisione peccati, quidquid hæc tenus dictum est, perspicue confirmant.

Porro hanc esse Augustini sententiam singula ipsius scripta testantur. In lib. Exmene s. 3. de lib. arb. cap. 19. ait: *Non tibi Augustini deputatur ad culpam quod invitus ignoras, sed quod negligis querere quod ignoras.* Lib. 2. de Peccat. meritis cap. 4. de concupiscentia scribit: *Ad agnem interim manet non sibi ad illicita consentientibus nihil omnino nocitura: de peccato etiam Originali cap. 40. Ipsa desideria vitiosa, quibus si non consentitur, nullus peccati reatus contrahitur, &c.* Similiter Enarrat. 3. in Psalm. 118. num. 1. *Quid enim peccatum operatur nolentibus nobis, nisi sola illicita desideria?* Quibus si voluntatis non adhibetur offendit, movetur quidem nonnullus affectus, sed nullus ei relaxatur effectus. Igitur quidquid mali facimus ignorantia in-

invincibili, & quidquid inordinatum excitat in nobis non consentientibus concupiscentia, non est per Augustinum illud peccatum, cui reatus & punitionis meritum conjungitur; sed peccatum illud, quod est naturæ vitium, poena peccati, & peccatorum incitamentum.

Objiciunt adhuc sectarii: Censet Augustinus comparari absque flexibili libertate laudem, justitiam, veramque virtutem. De summo enim Deo scribit de nat. & Gratia cap. 46. Nec dicere audemus ideo Deum non voluntatem, sed necessitatem habere justitiae, quia non potest velle peccare. De Beatis vero in XII. de Civ. D. cap. 1. Quam porro magna sit laus adorare Deo, ut ei vivat, &c. quis cogitare digne possit, aut eloqui. Atque in Opere Imperf. lib. 5. n. 61. Neque enim tuac sine virtute vivemus, quando nobis concedetur, ne aliquando à Domino recedere possumus.

Verum his quid sit respondendum liquet ex dictis. Ostendimus voluntatem diverso motu ferri in suum finem, diverso autem in media: in illum naturali inflinctu & cum libertate à coactione, quam Augustinus eodem Op. Imperf. cap. 12. lib. vi. appellat libertatem immutabilis voluntatis: & in media domino, electione & libertare indifferentiæ, quæ dicitur ab eodem Augustino in I. Retract. cap. 15. aliisque in locis liber ad faciendum, & ad non faciendum animi motus. Quam duplum libertatem, ad tollendam anicipitem amphibologiam, potestatemque verborum appellare placuit libertatem voluntatis, & libertatem arbitrii. Possumus eodem pacto duplex virtutis genus distinguere, unum quod versatur immediate circa felicitatem & beatitudinem, quam nemo potest odire; alterum, quod sicut in ordinata electione mediorum ad ipsam beatitudinem capescendum. His ergo responderetur ad I. Augustinum in lib. de nat. & grat. cap. 46. evertere quod contexebat Pelagius, privari deliberatione quidquid naturali necessitate constringitur. Quod falsum esse demonstrat exemplo voluntatis nostræ, & divinæ. Nos quippe beati esse nolle non possumus, & tamen pertinet ad voluntatem nostram quod volumus esse beati, id est liberi sumus à coactione in appetenda beatitudine, & liberi à necessitate in felicibus mediis ad ipsam beatitudinem conducentibus. Similiter Deus non potest velle peccare, & nihilominus pertinet ad illius voluntatem habere justitiam, id est, liber est à coactione amando justitiam, qua ipse justus est, & liber à necessitate largiendo, aut subtrahendo gratiam, qua nos justos facit. Atque ideo consistit sine potestate deflectendi ab

ultimo fine libera mediorum electio; nec spectat ad essentiam libertatis posse peccare, ut commenti sunt Pelagi. Adhærere in Patria immutabiliter Deo per charitatem, quæ nunquam excidit, laus est; sed laus & virtus, quæ non est meritum: est autem virtutis, quæ habet meritum, merces & pensio. Et appellatur virtus ipsa quoque finis consecutio, quoniam in electione mediorum relucet splendor virtutis, dum ad finem ultimum ordinantur. Porro virtutem, cujus merito finem assequimur, flexibili libertate comparari scribit eodem num. 61. lib. v. Op. Imperf. eximus Augustinus, Non ergo (inquit) aliter esset virtus in nobis, nisi voluntatem malam sic non haberemus, ut habere possemus: sed pro hujus minoris virtutis merito accedere nobis debuit virtus major in præmio, ut malam voluntatem sic non haberemus, ut nec habere possemus.

Arguunt tandem: Definitio illa libertatis, quod sit agendi & non agendi potestas, propendet in Semipelagianorum & Pelagianorum errores; atque defendendo illam indifferentem libertatem Calvinum quidem subvertimus, sed Pelagiani erroris maculam non diluimus. Resp. hanc esse atrocem Jansenii calumniam Praef. in lib. vi. de Gratia Christi. Esto namque eandem notionem libertatis admirerint Pelagi: tamen, ut supra vidimus, in eo minime refelluntur ab Augustino, sed in hoc tantum, quod sine gratia adjutorio liberum esse unumquemque contendenter ad bonum agendum. Liberum itaque in hominibus esse arbitrium utrique dicimus; non binc estis Cœlestiani & Pelagiani: liberum autem quemquam esse ad agendum bonum sine adjutorio Dei, & non erui parvulos à potestate tenebrarum & sic transferri in regnum Dei, hoc vos dicitis; binc estis Cœlestiani & Pelagiani. Quid obtendis ad fallendum communis dogmatis tegmen, ut operias proprium crimen, unde vobis inditum est nomen, atque ut nefario vocabulo terreas imperitos? Hæc Augustinus lib. 2. de Nuptiis & conc. cap. 3. Frufra autem commune dixisset dogma, nisi circa notionem libertatis cum hereticis convenisset. Quibus & imaginariæ Pelagianismi notæ evanescunt, & Janseniani suismet argumentationibus refelluntur. Haec tenus de libero voluntatis arbitrio, sine quo nullus hominum vita peratione supplicioque dignus est: quemadmodum cantant & in montibus pastores, & in theatris poetæ, & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & magistri in scholis, & Antistites in sacris locis, & in orbe terrarum genus humanum, auctore eodem Augustino de duabus Animab. cap. xi.

24.
Ultima ob-
iectio Sot-
vitur.

CAP.

C A P U T IV.

Deum non esse causam effectricem peccatorum.

S U M M A R I U M.

1. Quibus ad peccatum trahuntur.
 2. Error Calvini.
 3. Qualiter hanc materiam Scholastici explicent.
 4. Deus non est efficiens causa peccati.
5. Probatur ex Patribus.
 6. Confirmatur confessione Protestantum.
 7. Ac ratione.
 8. Probatur ex absurdis, quæ sequentur.

I.
Quibus ad
peccatum
trahuntur.

QUODLIBET ergo peccatum cum demerito conjunctum præcipuum causam habet in voluntate, ejusque motu libero ad faciendum & non faciendum quidquid prohibet æquitas, probitasque justitiae. Allicit vero ad peccandum infeminata virtus originariae labis lex membrorum, & pugnans cum ratione cupiditas, quæ nonnisi consentientibus nocet: ut in Catholica Epistola scribit Jacobus Apostolus cap. 1. v. 14. *Unusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & illeitus.* Hanc etiam concupiscentiam à Deo non esse contra Manichæos & Pelagianos in J. xii. cap. 13. fuit argumentis locupletissimis demonstratum. Sunt præterea peccatorum morales causæ quamplurimæ, Diabolus præfertim, & mundus. Et Diabolus quidem haud immerito comparatur 1. Petri cap. 5. v. 8. leoni rugienti: ipse enim Evam seduxit, suaque invidentia mortem in humanum genus invexit. Circuit terram & perambulat inhians animalium perditioni, ut legimus 1. Jobi v. 7. Cum autem non possint dæmones voluntatem humanam immediate immutare, atque pro suo libitu in malum fletere; adinstar latrantis canis terrent excitantque mentes hominum, ac sensibus illecebras ingerunt, delectati cultu simulacrorum, morum obsecnitate, falaci simulatione, immanique terrore; ut incautos pertrahant ad idolatriam, turpitudinem, errorem, atque abjectam animi diffidentiam. Quas dæmonum artes perseguitur Augustini stylus in 2. de Civit. Dei cap. 25. & sequentibus, in libro de ipsorum dæmonum divinatione, atque aliis in locis. Mundus denique ad peccatum allicit perversorum hominum exemplo, colloquiis, moribus, consuetudinibus, aliisque innumeris sive personarum sive locorum depravatis institutionibus: ex quibus ad voluptatem, & vita commodum, impiorum quoque laudem captandam, vanus corporum ornatus, ambitio, intemperantia, libido, omniumque vitorum erupit seminarium. Atque id quoque deplo-

rat Magnus Augustinus in 3. de Doctrina Christi. cap. 10. serm. 5. de Verbis Domini, & Auctor serm. ad Fr. in Eremo serm. 31.

Deum causam esse peccatorum scripsit Calvinus, ut dictum est capite hujus dissertationis primo: nam post Lutherum docuit Deum decreto antecedenti, absoluto, immutabili, & necessitatatem inferenti tam ad primam, quam ad secundam mortem, id est ad peccatum, aeternumque supplicium homines praedestinasse. Quod impius haeresiarcha afferuit in 1. Instit. cap. 16. de lib. arb. contra Pighium, in Antidoto Trident. Concilii, & in lib. de æterna Dei praedestinat. Ab hujus autem exacerbando errore omnes Catholicorum Scholæ recedunt. Thomistæ primum, qui licet prædefinitionem propugnant ad actum physicum sive ad materiale peccati, negant tamen illius prædeterminari malitiam: atque demonstrant stare cum efficaci præmotione indifferenti liberi arbitrii; cui proinde imputandum est, quod physicus actus à recta ratione deflectat, habeatque privationem justitiae, in qua sita est malitia peccati. Nos vero cum Theologis reliquis illam quoque prædefinitionem negamus; ita tamen, ut cujuscunque actus, etiam illius, qui ab humana voluntate sepe à recto fine avertente peccati labore fecundatur, Deus auctor & prima causa multiplici titulo dicendus sit, & quia ipse rationali creatura liberum arbitrium largitus est, & quia illam servat, & operantem præmovet universaliter, & quia prædeterminat quoque ad bonum in communi, unde se libere creata voluntas determinat ad bonum particulare: quia deum simultaneo concurso illam adjuvat & regit.

Hoc sensu Deum esse causam omnium etiam malarum actionum, si paucos excipias, Scholastici omnes cum Magistro in 2. dist. 35. consentiunt. Enim lastici exp2.
verò, ut eo loci argumentatur Magister, cent.
& in eadem dist. Gregorius Ariminensis,
Estius etiam ad dist. 37. & post S. Tho-

man

mam 1. 2. q. 79. art. 2. Theologi reliqui; omnia quæ sunt, in quantum sunt, sunt bona; ideoque Deum habere debent Auctorem. Quod memoratus Ariminensis pluribus, quam faciant alii argumentis evincit. Inter quæ deponit ex Augustino quæ sequuntur. Primo S. Pater in libro de moribus Manich. cap. 1. ait Catholicam fidem esse: *Omnium naturarum atque substantiarum esse auctorem Deum;* ubi S. Pater affirmit se nomine naturæ illud significare, *quod intelligitur in suo genere esse aliquid.* Docet præterea S. P. 2. de lib. arb. cap. 20. *Nullum esse bonum quod vel sentienti, vel intelligenti, vel quoquo modo cogitanti occurrat, quod non sit ex Deo:* ubi pariter bonum dicit, quod est aliquid; nam sequitur: *Omnem quippe rem, ubi mensuram, & numerum, & ordinem videris, Deo artifici tribuere ne cuncteris: unde autem ista penitus detraxeris, nihil omnino remanebit.* Item Augustinus de vera Religione cap. 34. scribit nihil utcunque unum esse posse, nisi ab eo quod summe unum est, id habeat. Et tract. 1. in Joan. Omnia, inquit, per ipsum, fratres, omnia omnino per ipsum facta, & sine ipso factum est nihil. Cum ergo peccatum, quantum ad actum pertinet, sit aliquid, debet effici ab eo, quod est omne esse: quemadmodum in eo quod pertinet ad rationem peccati, cum nihil sit, manifestum est non esse factum per Verbum, ut docet S. Pater eodem loco. Similiter Anselmus in libro de Concordia Præd. ait: *Omnes actiones & omnes motus facit Deus, quia ipse facit res a quibus, & per quas, & in quibus fiunt.* Et nulla res habet ullam potentiam volendi aut faciendi, nisi illo dante. *Ipsum quoque velle, quod aliquid quando justum est, aliquid non justum, a Deo est.* Non est vero bonum non est quid, nec a Deo est. Et in libro de Casu Diaboli cap. 20. *Ipsum pravum motum voluntatis, & singulas pravas actiones, quæ fiunt a perversa voluntate, Deus facit.* Sane cum actus peccati cornumeretur inter res existentes, si Deus Auctor est universorum quæ existunt, etiam hujusmodi actus est causa effectrix. Quare minus probabile est quod ait Thomasinus citatus lib. 4. cap. vii. *Illud quod est, in quantum est, bonum est,* juxta Augustinum ad naturas rerum spectare, non ad actiones. Melius enim dicitur cum Divo Thoma citato art. ad 1. S. Patrem, ubicunque affirmit actum peccati, & voluntatem malam non esse a Deo,

R. P. Berti Theol. Tom. III.

non loqui de actu & voluntate absolute, sed prout subest defectu & malitia, quæ nihil est. Ex quibus tamen non sequitur Deum prædefinire *materiale* peccati; quoniam satis est, ut eodem cap. explicavimus, si Deus concurrat ad singula opera creaturarum, ut causa universalis absque physica prædeterminatione ad actus naturales, & ad eos maxime, qui cum malitia sunt conjuncti, Nostra ergo contra hereticos fides est, Deum optimum maximum esse ulla tenus sua prædestinatione, & immutabili decreto effectricem causam peccatorum, sive prædefinendo malitiam, sive impellendo necessitate præmotione ad actum cum malitia peccati suapte natura conexum.

PROPOSITIO. Deus non est efficiens 4.
causa peccati. Deus non est
efficiens cau-
sa peccati.

Demonstratur 1. ex Scripturis: Psalm. V. v. 4. habetur, *Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.* Sap. xiv. 9. *Similiter autem odio sunt Deo impius, & impietas ejus.* Habacuc. I. 13. *Mundi sunt oculi tui, ne videoas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris.* Jacobi cap. 1. v. 13. *Nemo cum tentatur, dicat quoniam a Deo tentatur: Deus enim intentator malorum est: ipse autem neminem tentat.* Huc spectant omnia loca, in quibus peccatum prohibetur, ut Deuteronom. xi. 16. *Cavete ne forte decipiatur cor vestrum, & recedatis a Domino.* Amos v. 15. *Odite malum, & diligite bonum.* Lucæ xii. 15. *Videte & cavete ab omni avaritia.* Ad Rom. vi. 12. *Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore.* I. ad Corinth. 6. 18. *Fugite fornicationem, &c.* Idem comprobant loca, quæ divinam indignationem improbis minitantur; cujusmodi sunt, Exodi 32. v. 33. *Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo.* Jud. 2. 12. *Ad iracundiam concitaverunt Dominum.* Osee xii. 14. *Ad iracundiam me provocavit Ebraim.* Ad Rom. i. 18. *Revelatur enim ira Dei de cælo super omnem impietatem, & injustitiam, &c.* Evincunt idem testimonia, quibus assertur repugnare iniquitatem divinae sanctitati, ut Eliaæ 61. 8. *Ego Dominus diligens judicium, & odio babens rapinam in holocausto.* Soph. iii. 5. *Dominus justus in medio ejus non faciet iniquitatem.* Osee xiv. 10. *Recta via Domini, & justi ambulabunt in eis.* Ex quibus habetur Deum nolle peccata, eadem prohibere, in ea pœnis animadvertere, ea tanquam bonitati suæ contraria summopere detestari. Atqui nemo sui compos, & prædictus sapientia ac libertate illud efficit, quod odio habet,

B b

vetat,

vetat, punit, & execratur. Ergo Deus peccata nequaquam sua efficientia operatur. Accedunt definitiones Concilii quas requiras in 1. Volumine lib. vi. cap. 17.

⁵⁺
Probatur ex
Patribus.

Eadem est doctrina Sanctorum Patrum, ut vidimus agentes de Reprobatione Calviniana loco nuper laudato. Quibus admissus Ambrosius scribentem lib. 1. Hexam. cap. viii. Eradicari banc malitiam Deus vult de animis singulorum. Quomodo ipse eam generaret, cum clamet Prophetas, Define à malitiis vestris, & præcipue S. David, Define inquit, à malo, & fac bonum. Quomodo ergo ei initium à Domino damus? Sed bec opinio feralis eorum, qui perturbandam Ecclesiam putaverunt. S. Cyrillus in Joan. viii. Musitant quidam inter se, que culpa fuerit Iudeorum quod non crediderint, si necesse erat, ut sermo Esaiæ impleretur? Quibus respondemus Deum præficium futurorum prædixisse infidelitatem Iudeorum, non fecisse: non enim propterea Deus ad peccandum quemquam cogit, quia futurae hominum peccata novit; ipsorum quippe præscivit peccata non sua. S.P. Aug. in Pl. xc. Non potes, inquit, facere Deum auctorem peccati. De peccatis meritis lib. 2. cap. 17. Nullius culpæ humanae in Deum referas causam. Virtutum namque omnium humanorum causa superbia est. Vide de Lib. arb. cap. 3. lib. 3. De Spiritu & lit. cap. 31. De Gratia & lib. arb. cap. 23. Tract. in Joan. 1. & 53. Subscribit. Augustino S. Prosper ad Ob. Vincent. cap. x. Detestanda & abominanda opinio, quæ Deum cujusque malæ voluntatis, aut malæ actionis credit auctorem. Vide & cap. xi. xiii. & xiv. necnon ad cap. Gallorum 1. vi. vii. xii. & xv. Fulgentius etiam lib. 1. ad Monimum ait: Sicut ergo peccatum in eo non est, ita peccatum ex eo non est. Quod autem ex eo non est, opus ejus utique non est. Quod autem nunquam est in opere ejus, nunquam fuit in prædestinatione ejus.

^{6.}
Confirmatur
Confessione
Protestan-
tium.
Proferrem plura, nisi revincerentur hæretici etiam Protestantium suorum confessione. Magdeburgensem, Gerardi Vossii, & Salomonis Glassii meminimus memorato capite xvi. de Impiorum Reprobatione. Philippus Melanchthon in cap. ix. ad Rom. Manifestum est, inquit, quod repugnare verbo sit voluntatis humanae, quia Deus non est causa peccati. Franciscus Junius de Pec-
cato Adami cap. iv. Deus autem decrevit peccatum ipsius, non efficacis decreti, sed permittentis, aut finentis modo. Confessio Augustana edita à Melanchthonе,

& exhibita Carolo V. anno 1530, in Co-
mitis Augustæ Vindelicorum: Causa
peccati (inquit) est voluntas malorum,
videlicet Diaboli, & impiorum hominum,
quæ avertit se à Deo contra mandata
Dei. Ideo Christus inquit de Diabolo,
Cum loquitur mendacium, ex propriis
loquitur. Confessio pariter Saxonica
exarata ab eodem Melanchthonе anno
1551. probata autem à Pastoribus Saxo-
nia, Pomerania, & Polonia cap. 1.
habet: Deus nec vult peccatum, nec ap-
probat, nec adjuvat, sicut scriptum est,
Cum mendacium loquitur Diabolus ex
propriis loquitur, & pater est mendacii;
& primæ Joan. 3. Qui facit peccatum
ex Diabolo est, quia ab initio Diabolus
peccat. Damnamus furores Marcionis
Manichæorum, & similes. Idem haberi
in Confessione Tzengerina, & in Galli-
cana demonstrat Hugo Grotius Tom.
4. op. Theolog. pag. 158. ubi & ipse ad
Catholicorum sententiam plenissimis suffragiis accedit. Revincuntur itaque hæ-
retici non solum Patrum irrefragabili
auctoritate, verum etiam ingenua ac
liberali Secliariorum suorum confessione.

Ratione etiam execrabilis hæresis im-
pugnatur. Principio namque si Deus ^{7.} ^{Ac ratione}

auctor est peccatorum, erit illorum aut
moralis causa, aut efficiens. Verum
utrumque apertissime fallum est. Nam
causa moralis dicitur quisquis ad malum
trahit aut consilio, aut exemplo, aut
promissis, aut comminatione incussoque
terrore. Quod tantum abest, ut Deus effi-
ciat, quod potius peccantes increpat, invi-
tat ad penitentiam, mulctat perpicaces
supplicio gehennæ; atque ut abnegantes
impietatem & sæcularia desideria sobrie
& juste & pie vivamus, misit Filium suum
in similitudinem hominum factum evan-
gelizare pauperes, implere legem, bene-
facere & sanare, peccata dimittere, & dare
animam suam redemtionem pro multis.
Non ergo moralis causa peccatorum
Deus est, sed virtutum, bonorumque
operum duntaxat, quæ approbat, suadet,
præcipit, singularique remuneratione
compensat. Erit multo minus auctor
peccatorum physica efficientia. Nam
sic hoc foret, vel quia efficeret malitiam
peccati, vel quia causaret physicum
actum. Porro malitia, cum nihil sit quam
privatio debitæ rectitudinis, causam effi-
cientem non habet; sed tantummodo
deficientem, ut demonstratum est in no-
stra disputatione de malo contra Mani-
chæos lib. 1. cap. viii. prop. 2. Quare
Augustinus Tract. 1. in Joan. ait: Pecca-
tum quidem non per ipsu[m] factum est, &
manifestum est, quia peccatum nihil est, &
nihil

nihil sunt homines cum peccant. Non nulli autem ē Schola Theologi, qui malitiam peccati sitam censem in actu aliquo positivo, nullum Dei concursum ad actum hujusmodi agnoscunt, nisi indifferentem, quo suam determinatione abutitur humana voluntas. Atque hæc proinde unica est causa peccati; cum in malum protendat non vi flexibilis illius præmotionis, quā posset bene uti, sed propria deliberatione, ob quam perverse ipsa divina utitur præmotione. Nos vero hanc quidem solam universalem, flexibilem, atque indifferentem præmotionem ad actus peccatorum admittimus: sed malum omne constitutum in boni privatione, ita tamen ut sit aliquid *complexe*, significabile, scilicet denominetur peccatum actus carens debitæ rectitudine, ut cū dicimus aerem tenebrosum, hominem malum, lineam obliquam, non designamus rem aliquam significabilem *incomplexe*, id est entitatem ab aere, ab homine, & à linea diversam; sed aerem, ut luce privatut est: atque ita de reliquis. Quod in explicantia natura peccati iterum exponam. Interim ergo istud infero, peccatum cum nihil sit, Deum non habere causam efficientem. Et datò etiam quod physice Deus determinaret ad actum peccati, ut propugnant Thomistæ: posset defendi nullum actum ut actus est, esse malum; sed tale esse dum taxat in quantum à causa secunda male fit: ideoque quod homo male operatur, potest Deus efficere secundum rectam rationem, quemadmodum hominem, quem adulter generat in utero mulieris fornicando, inculpate Deus producit per creationem. Ita etiam Thomistæ sese opponunt Calvinianis. Nec adversus Thomistas recte argumentantur, qui objectant Calvini verba in 1. Inst. cap. 18. *Videmus ut Deus perfidiam nolendo, desfectionem Tribuum Israël alio fine juste voluerit.* Unde inferunt nec per Calvinum determinari à Deo voluntatem quatenus mala est. Etenim, ut vidimus supra, prædeterminatio Calviniana infert necessitatem inevitabilem, & liberum arbitrium tollit penitus, ideoque verbotenus, non re tribuit perfidiam humanæ voluntati, quæ nequit esse non perfidia. Contra Thomistæ cum sua prædeterminatione talem libertatem fatentur, quæ in actu primo nulla coarctatur necessitate, & potest ab omni opere, quod cum malitia peragitur, abstinerere. Quamobrem ubi opinionem Thomisticam refutavi, compresi simul obrectatorum loquentiam. Nequit ergo Deus esse Auctor peccati, quia nec illius

R. P. Berti Theol. Tom. III.

malitiam prædefinit, nec actum; tali saltem præfinitione, cui non possimus libere reluctari.

Postremo quis non videat quanta ex nefario Novatorum dogmate consequuntur absurdia? I. Necesse est, ut Deum auctorem malorum fateamur inustum: nam, ut scribit citato loco ad Monimum S. Fulgentius, *Nec iustitia iusta dicitur, si puniendum reum non invenisse, sed fecisse dicatur.* Major vero erit *iustitia, si lapsi Deus retribuit paenam, quem flantem prædestinasse dicitur ad ruinam.* II. Si verum est, quod Calvinus scribit in 1. Inst. cap. 22. nullam esse peccatorum, & preparationis ad interitum causam, præter divinam voluntatem; nonne Deus pector erit Nerone, qui gladiatorum cædes, incendium Urbis, suorumque internectionem voluptarie decernebat, & sine horrore spectabat, cūni omni arena, immanique spectaculo horribilior sit nequitia, & interitus impiorum? III. Eo detestabilius peccatum est, quo recta ratio inest perpetranti. Non enim peccant feræ; dum usu carentes rationis hominem discerpunt: minor est iniquitas in puer, quia minori pollet cognitione; gravius delinquit adultus, cuius est facilior inspectio, consiliique potestas: sapientum vero, majorumque virorum, quibus non deest auctoritas & prudentia, habetur culpa valde detestabilis & execranda. Deus ergo infinita sapientia, ac summa libertate præditus, si peccatorum auctor est, nequissimus erit, & incomparabilis malitia. IV. Cum peccata sunt Deo impulsore, ac motore, curnam ei imputari non debent? Num, ut Zwinglius scribit serm. de Provid. cap. 5. quia Deus legibus non tenetur? At lex princeps, à qua singulæ jus æquitatis participant, est sempiterna rectitudinis ratio, quæ in divina mente constitit, & à qua deflectere Deus nequit, nisi adversus se ipsum insurgat. An peccata selegit, ut finem suum consequatur? Sed hoc de omnipotente nefas est cogitare: ad media enim illicita configunt, qui non possunt honesta adhibere: & recte Ecclesiasticus cap. xv. 12. clamat: *Ne dicas: ille me implantavit; non enim necessarii sunt ei homines impii.* V. Si verum est, quod scribit Heideggerus in Tumulo Conc. Trident. Deum Judithem Holoferni, non ut Estherem Assuero, Rebeccam Jacobo, & Abigaëlem Davidi objecisse ut amores castos exqueretur, sed ut flagitiose amando rueret in perniciem; imitatores erunt Dei, non Diaboli ministri, qui

B b 2 comptas

comptas formosasque mulieres ad labefactandam puritatem immitunt, easque impudices conspicunt: eritque Dei institutio, non Satanae, retia expandere turpitudinis. VI. Deus auctor bonorum bonus est. Qualis ergo est Deus auctor malorum, nisi malus? Nam à malis fructibus arbor mala dignoscitur. In-

ducit ergo sententia Calvini Deum Manichaeorum, id est, Deum malum; & cum Deus malus sit nullus, viam consequenter sternit Atheismo. Imo ut melius est hominem non esse, quam peccata committere, ita melius est non esse Deum, quam hunc esse auctorem peccati.

C A P U T V.

Ad objecta Hæreticorum Responsio.

S U M M A R I U M.

I. Usque ad 6. Solvuntur variae objectiones.

1.
Objectiones
variae addu-
cuntur re-
missive.

PRAETERMITTIMUS plura hæreticorum argumenta aliis in locis soluta. Nam in 1. Tomo lib. 11. cap. 7. satisfacimus iis, quæ urgentur ad probandum Deum auctorem esse mendacit., & erroris. In lib. etiam 4. cap. 7. declaravimus quomodo sit in Deo sine prædestinatione præscientia peccatorum; per comprehensionem nempe divinam, & per ideas omnium futurorum in semper Dei mente existentium, ut docet S. Pater lib. 111. de lib. arb. cap. 3. & 4. & Tractatu 1111. super Joannem. In lib. autem 6. cap. 17. explicavi quare ratione Deus dicatur corda impiorum obdurare subtrahendo gratiam, ut docet S. Pater eodem Tractatu, Epist. ad Sixtum, & de Gratia & lib. arbitrio cap. 23. Dicitum est ibidem quo sensu inclinet Deus voluntates in malum occasionaliter, & permisive, quatenus exhibet objectum inclinans suapte natura ad bonum, sed ex illo impiorum malitia captat sua perditionis motivum, ut contigit Holoferni, cuius exemplum imperite nobis objectat Heideggerus. Itaque hæc omnia memoratis in locis requiras.

2.
Objecatio 1.
solvitur,

Remanent nunc diluenda quæ sequuntur. Legitur 1. Regum cap. 2. v. 25. de Filiis Heli increpati à Patre: *Et non audierunt vocem patris sui: quia voluit Dominus occidere eos.* Peccabant ergo absoluta Dei voluntate, quoniam Dominus illos interficeret pro suo placito prædefinierat. Respondent Nostrates dist. consequens: Peccabant, quia Deus prædefinierat illis subtrahere gratiam ob criminis, quibus retrahebant homines à sacrificio, eosque digna morte multare, conc. Peccabant, quia Deus decreverat illis impetrari malitiam, & eos ad peccatum impellere, volens ante

peccatum illorum punitionem, nego. Quæ responsio bona est, traditisque ab Augustino interpretationibus comprobata. Verum ad frangendam Calvinianorum audaciam, dico particulam quia hoc loco reddendam esse *pro idcirco, igitur*, aut consimili, ut sensus sit, *Non audierunt vocem patris sui: & idcirco Dominus voluit occidere eos.* Particula enim hebraica ב, Chi, vim habet persæpe conjunctionis conclusivæ, ut Genes. xxi 1. v. 17. aliisque in locis. Atque hunc sensum exhibere laudatum textum, liquet ex vers. seq. 29. 30. & 31. ubi testatur Dominus velle se præcidere brachium domus Heli, quoniam filii comedenter primitias omnis sacrificii. Quare ideo voluit Deus ipsos occidere, quia peccaverant. Hinc adversus alios Refractarios fatentur hoc loco declarari sententiam Domini de morte plectendis scelerissimis filiis Heli, & adverbium quia idem valere, ac *quapropter*, Buxtorffius in Lexico, & Vorstius, & Alstedius apud Sixtinum Amama in Gramm. H. p. 228. & Glassium lib. 3. Tract. VII. de Conjunctione Can. xxii.

Ulterius objiciunt. Quod Deus præcipit, illud vult: Præcepit aliquando Objectio 2. peccatum: Vult igitur. Minor probatur ex lib. 2. Regum cap. XVI. v. 10. ubi de Semei dictum est, *Dominus præcepit ei, ut malediceret David: & quis est, qui audeat dicere, quare sic fecerit?* Resp. nego minorem: ad probat. dico, hæc esse verba ipsius Davidis, qui scelerum suorum conscientia percussus putavit Semei Deo auctore sibi imprecatum, quia vir sanguinum erat, & alieni thorii contaminator, ob qua conviciis & maledictis merito proscindereetur. Probris autem vexare impium, ut impium,

impium, poterat Deus præcipere, cui abominabile est cor pravum, quemadmodum legitur in Proverbii cap. xl. 20. Fuit ergo pœnitentis & humilis perferre contumeliarum aculeos, & existimare præceptum Domini quod erat proœcitas maledicentis. At Deus minime Semei ad maledicendum impulerat: quin & ipse maledicuſ infra cap. xix. 20. iniqutatem propriam agnovit, & venia à Davide impetrata, postmodum regnante Salomone præscripta transgressus pendit utriusque culpaſ supplicium. Ita Deus maledictionem illam permisit, non iussit, & inclinavit cor Semei subtrahendo gratiam, non impertiendo malitiam. Nam si jubenti obtemperasset Deo, laudandus potius, quam puniendus eſſet, ſicut ex hoc peccato poſtea novimus eſſe punitum; ait Augustinus De Grat. & lib. arb. capite vicesimo. Adhibenda eſt eadem reſponſio conſimilibus exemplis, de Joseph à fratribus vendito, de numeratis à Davide populis Iſrael & Ju-dæ, de proditore & crucifixoribus Chriſti Domini, & aliis ſimilibus, quorum utilitatem Deus prædefinīt, iniqutatem vero ſponte ab impiis patratam juſto judicio permisit. Vide quæ ſcripſimus 1. T. lib. 4. cap. 7.

4. Inſuper arguunt: Amos cap. IIII. v. 6. legitur: *Si erit malum in civitate, quod non fecerit Dominus, & Eſaiæ xi. v. 7. Ego Dominus faciens pacem & creans malum.* — Resp. utrumque Prophetam loqui de malo poenæ, non autem de malo culpe. Per Amos enim prædictit Deus eversurum ſe Iſraelem, templa, regumque domos, eoquod inſanias paterentur, cultum ſcilicet idolorum in montanis Samariæ. Et Eſaias pariter exprobaret Iſraelitū, quod in viatoribz Cyri, & liberatione populi Dei non agnoscerent vertentem dora regum, & gentes ſubjacentem. Unde Augustinus contra Adimantum cap. 26. de verbiſ Amos ait: *Malum hoc loco non peccatum, ſed pena accipienda eſt:* & de loco Eſaiæ, proximo capite 27. *Etiam hoc eodem regula ſolvitur.* Legite lib. 1. cap. 8. reſponſiones ad objecta Manichæorum.

5. Præterea objiciunt S. P. Augustinum cap. 101. Ench. ſcribentem: *Fieri po-teſt, ut hæc velit homo voluntate mala, quod Deus vult bona:* & lib. 5. contra Julianum cap. 3. ubi demonſtrat, concupiſcentiam & cæcitatem non eſſe rationalis creatureſ conditionem, ſed po-

nam peccati, & propterea à Deo juſto judicio tradi impios in desideria cordis eorum, ut docet Paulus ad Rom. cap. I. v. 24. Nec docet tantum tradi per gratia denegationem, ſed etiam virtute potentiae ſuæ, quod probat verbiſ ejusdem Apostoli seq. cap. IX. v. 22. *Quod si Deus volens offendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſufficiuit in multa patientia vafa iræ apta in interi-tum, &c.* Si ergo Deus per potentiam tradit impios in desideria cordis eorum, dicendus eſt trahere illos efficienter in perditionem. — Resp. S. Patrem cap. 101. Enchiridii voluntatem appellare finem operationis, & affirmare interdum homines ad malum finem ordinare, qua Deus in bonum præordinat: *Velut (inquit) si malus filius velit mori patrem, velit hoc etiam Deus.* Alia affer exempla id eſt Judæorum, qui mala voluntate occiderunt Dominum Iesum, quem Deus voluntate bona, ut occideretur, permisit: & Pauli, quem fideles nolebant pergere Jerofolymam ne pateretur mala prænuntiata ab Agabo, cum illuc adire Deus vellet ad Chriſti fidem prædicandam ſeſe martyrem exercendo. In quinto autem contra Julianum docet tantummodo tradi impios à Deo in desideria cordis eorum, quatenus in poenam præcedentis peccati divina efficaci gratia deſtituantur, redarguens ſimul hæreticum, quod nollet concupiſcentiam ad peccatum allientem eſſe viuum labi originali inferniatum. *Si autem (inquit) non eſt pena peccati, profeſto iniqua pena eſt, & injuſtum facis Deum, quo jubente vel ſinente, aut infirmum, quo non avertente infligitur inno-centi.* Ubi conſulto ait, quo jubente, vel ſinente, ut intelligas concupiſcentiam ipsam, ut malum eſt, permitti; ut poena eſt, juſto judicio corpori mortis hujus adhædere. Nec alio ſenſu doceat tradi divina potentia improbos in immunditiam, niſi quia deferruntur à Deo, ut oſtentat potentiam judicij in reprobiſ, & virtutem misericordiæ in electis: *Cum ergo dicitur homo (inquit eodem capite S. P.) tradi desideriis suis, inde fit reus, quia defertus à Deo cedit eis, atque conſentit, vincitur, capitur, traditur, poſſidetur.* Ita trandunt impii in desideria cordis eorum, Deo permittente, non impellente; quoniam, ut ſcribit idem S. Doctor de nat. & grat. cap. 22. per cordis cæcitatem, que fit deferente luce ſipientiæ, in plura & gra-via peccata collabuntur.

6.
Objetio 5.
repellitur.

Denique objicitur. Dictum est supra, Deum esse primam causam cujusque actus: At homo ponendo actum malum peccat: Ergo & Deus; maxime cum concurrat ad aliquos actus inseparabiles à malitia, ut ad mendacium & odium. Nec valet respondere, esse causam universalē, non prædeterminantem hujusmodi actuum. Etenim hoc sufficit, ut auctor dicatur omnium operum naturalium, & eorum quæ creatura innocens perfecit. Igitur satis erit, ut sit efficiens causa peccati, ad actum pravum concurrens universaliter. — Resp. hominem non ideo peccare quia actum ponit; sed quia ponit pravo animo, & deviendo à recta ratione. Potest autem idem actus fieri ab homine intentione mala, & simul à Deo voluntate bona, ut supra diximus cum Augustino. Nec obstat quandoque ab actu inseparabilem esse malitiam; quoniam insepara-

bilis est ab actu, quatenus efficitur à causa particulari, & prædeterminante actum ipsum: non prout est à causa universalē & indifferente; quomodo defectus soni, ambulationis, ruidisque scripturæ tribuitur cytharæ, tibiæ, & calamo, non causæ principi; ut diximus lib. IV. cap. vii. ad object. 2. propterea quod hujusmodi instrumenta sunt ad vitium determinata se ipsis. Sane concursus universalis & indifferens sufficit, ut Deus sit auctor operum singulorum, quia quidquid est in aliquo genere, pendet à causa, sine qua nihil est. At concursus hujusmodi non sufficit, ut Deus dicatur causa peccati; quoniam istud, in quantum est malum, est nihil: ideoque causam non habet nisi deficiēt ab esse. Quod superius explicavi comparatione tenebrarum, atque in dissertationis exitu repetam sequenti Epigrammate divi Prospere:

*Per Verbum omnipotens Deus omnia condidit unus,
A quo natura est nulla creatā mali.
Nulla igitur vitiis substantia, nullaque vita est,
Quæ vegetet corpus, materiamque suam.
Sed cum libertas discedit ab ordine recto,
Nec servant proprium quæ bona sunt modulum;
In culpa & vito est vagus in contraria motus,
Fitque malum veram deseruisse viam.*

DE